

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

ORTAÖĞRETİM
COĞRAFYA DERSİ
(9, 10, 11 VE 12. SINIFLAR)

ÖĞRETİM PROGRAMI

2018

İÇİNDEKİLER

1. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI	4
1.1. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI	4
1.2. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ	5
1.2.1. Değerlerimiz	5
1.2.2. Yetkinlikler	6
1.3. ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	8
1.4. BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI	9
1.5. SONUÇ	10
2. COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN UYGULANMASI	11
2.1. ÖĞRETİM PROGRAMININ TEMEL FELSEFESİ VE GENEL AMAÇLARI	11
2.2. COĞRAFİ BECERİLER	12
2.3. ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR	14
2.4. KAZANIM SAYISI VE SÜRE TABLOSU	15
2.5. COĞRAFYA DERSİ 9, 10, 11 VE 12.SINIFLAR KİTAP FORMA SAYILARI VE EBATLARI	16
3. COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN YAPISI	17
3.1. KAZANIMLARIN YAPISI	17
3.2. SINIF DÜZEYLERİNE GÖRE ÜNİTE, KONU, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI	18
9. SINIF ÜNİTE, KONU, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI	18
10. SINIF ÜNİTE, KONU, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI	22
11. SINIF ÜNİTE, KONU, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI	26
12. SINIF ÜNİTE, KONU, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI	31
COĞRAFYA DERSİ 11 VE 12. SINIFLAR ÖĞRETİM PROGRAMI 2 DERS SAATİ	36
11. SINIF ÜNİTE, KONU, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI (2 DERS SAATİ)	37
12. SINIF ÜNİTE, KONU, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI (2 DERS SAATİ)	42

Bilim ve teknolojide yaşanan hızlı değişim, bireyin ve toplumun değişen ihtiyaçları, öğrenme öğretme teori ve yaklaşımlarındaki yenilik ve gelişmeler bireylerden beklenen rolleri de doğrudan etkilemiştir. Bu değişim bilgiyi üreten, hayatta işlevsel olarak kullanabilen, problem çözebilen, eleştirel düşünen, girişimci, kararlı, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen, topluma ve kültüre katkı sağlayan vb. niteliklerdeki bir bireyi tanımlamaktadır. Bu nitelik dokusuna sahip bireylerin yetişmesine hizmet edecek öğretim programları salt bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırma hedefli, sade ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda bir taraftan farklı konu ve sınıf düzeylerinde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden kazanımlara ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Her iki gruptaki kazanım ve açıklamalar da ilgili disiplinin yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişkileri kurulabilecek niteliktedir. Bu kazanımlar ve sınırlarını belirleyen açıklamaları, sınıflar ve eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle üst bilişsel becerilerin kullanımına yönlendiren, anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, diğer disiplinlerle ve günlük hayatla değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünleşmiş bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur.

1.1. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde ifade edilen “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları” ile “Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri” esas alınarak hazırlanmıştır.

Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim seviyelerinde birbirini tamamlayıcı bir şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okul öncesi eğitimi tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak bedensel, zihinsel ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek
2. İlkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim düzeyine ve kendi bireyselliğine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disipline sahip, gündelik hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile sosyal becerileri ve estetik duyarlılığı kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak sağlıklı hayat yönelimli bireyler olmalarını sağlamak
3. Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren, “Türkiye

Yeterlilikler Çerçevesi”nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış bireyler olmalarını sağlamak

4. Liseyi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda ve ortaokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, millî ve manevi değerleri benimseyip hayat tarzına dönüştürmüş, üretken ve aktif vatandaşlar olarak yurdumuzun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi”nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe, yükseköğretime ve hayata hazır bireyler olmalarını sağlamak.

1.2. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ

Eğitim sistemimizin temel amacı değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmektir. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kuran bağlantı ve ufuk işlevi görmektedir. Değerlerimiz toplumumuzun millî ve manevi kaynaklarından damıtılarak dünden bugüne ulaşmış ve yarınlara aktaracağımız öz mirasımızdır. Yetkinlikler ise bu mirasın hayata ve insanlık ailesine katılmasını ve katkı vermesini sağlayan eylemsel bütünlüklerimizdir. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler birbirinden ayrılmaz bir şekilde teori-pratik bütünlüğündeki asli parçamızı oluşturur. Güncellik içinde öğrenme öğretme süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ise bizi biz yapan değerlerimizin ve yetkinliklerin günün şartları içinde görünürlük kazanma araç ve platformlarıdır; günün şartları içinde değişiklik gösterebilir yapısıyla arızidir ve bu sebeple de sürekli gözden geçirmelerle güncellenir, yenilenir.

1.2.1. Değerlerimiz

Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünümüze ve yarınlara uzanmaktadır. Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır.

Bir toplumun geleceğinin, değerlerini benimsemiş ve bu değerleri sahip olduğu yetkinliklerle ete kemiğe büründüren insanlarına bağlı olduğu tartışma götürmez bir gerçektir. Bundan dolayı eğitim sistemimiz her bir üyesine uygun ahlaki kararlar alma ve bunları davranışlarında sergileme yeterliliğini kazandırma amacıyla hareket eder. Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi,

beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. “Eğitim programı”; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.

Öğretim programlarında yer alan “kök değerler” şunlardır: *adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik*. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.

1.2.2. Yetkinlikler

Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olan yetkinlikler *Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde* (TYÇ) belirlenmiştir. TYÇ sekiz anahtar yetkinlik belirlemekte ve aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

- 1) *Anadilde iletişim*: Kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama (dinleme, konuşma, okuma ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmaktır.
- 2) *Yabancı dillerde iletişim*: Çoğunlukla ana dilde iletişimin temel beceri boyutlarını paylaşmakta olup duygu, düşünce, kavram, olgu ve görüşleri hem sözlü hem de yazılı olarak kişinin istek ve ihtiyaçlarına göre eğitim, öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi uygun bir dizi sosyal ve kültürel bağlamda anlama, ifade etme ve yorumlama becerisine dayalıdır. Yabancı dillerde iletişim, aracılık etme ve kültürlerarası anlayış becerilerini de gerektirmektedir. Bireyin yeterlilik seviyesi, bireyin sosyal ve kültürel geçmişi, çevresi, ihtiyaçları ve ilgilerine bağlı olarak dinleme, konuşma, okuma ve yazma boyutları ile farklı diller arasında değişkenlik gösterecektir.
- 3) *Matematikselsel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler*: Matematikselsel yetkinlik, günlük hayatta karşılaşılan bir dizi problemi çözmek için matematikselsel düşünme tarzını geliştirme ve uygulamadır. Sağlam bir aritmetik becerisi üzerine inşa edilen süreç, faaliyet ve bilgiye vurgu yapılmaktadır. Matematikselsel yetkinlik, düşünme (mantıksal ve uzamsal düşünme) ve sunmanın (formüller, modeller,

kurgular, grafikler ve tablolar) matematiksel modlarını farklı derecelerde kullanma beceri ve isteğini içermektedir.

Bilimde yetkinlik, soruları tanımlamak ve kanıta dayalı sonuçlar üretmek amacıyla doğal dünyanın açıklanmasına yönelik bilgi varlığına ve metodolojiden yararlanma beceri ve arzusuna atıfta bulunmaktadır. Teknolojide yetkinlik, algılanan insan istek ve ihtiyaçlarını karşılama bağlamında bilgi ve metodolojinin uygulanması olarak görülmektedir. Bilim ve teknolojide yetkinlik, insan etkinliklerinden kaynaklanan değişimleri ve her bireyin vatandaş olarak sorumluluklarını kavrama gücünü kapsamaktadır.

- 4) *Dijital yetkinlik:* İş, günlük hayat ve iletişim için bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılmasını kapsar. Söz konusu yetkinlik, bilgiye erişim ve bilginin değerlendirilmesi, saklanması, üretimi, sunulması ve alışverişi için bilgisayarların kullanılması ayrıca internet aracılığıyla ortak ağlara katılım sağlanması ve iletişim kurulması gibi temel beceriler yoluyla desteklenmektedir.
- 5) *Öğrenmeyi öğrenme:* Bireyin kendi öğrenme eylemini etkili zaman ve bilgi yönetimini de kapsayacak şekilde bireysel olarak veya grup hâlinde düzenleyebilmesi için öğrenmenin peşine düşme ve bu konuda ısrarcı olma yetkinliğidir. Bu yetkinlik, bireyin var olan imkânları tanıyarak öğrenme ihtiyaç ve süreçlerinin farkında olmasını ve başarılı bir öğrenme eylemi için zorluklarla başa çıkma yeteneğini kapsamaktadır. Yeni bilgi ve beceriler kazanmak, işlemek ve kendine uyarlamak kadar rehberlik desteği aramak ve bundan yararlanmak anlamına da gelir. Öğrenmeyi öğrenme, bilgi ve becerilerin ev, iş yeri, eğitim ve öğretim ortamı gibi çeşitli bağlamlarda kullanılması ve uygulanması için önceki öğrenme ve hayat tecrübelerine dayanılması yönünde öğrenenleri harekete geçirir.
- 6) *Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler:* Bu yetkinlikler kişisel, kişilerarası ve kültürlerarası yetkinlikleri içermekte; bireylerin farklılaşan toplum ve çalışma hayatına etkili ve yapıcı biçimde katılmalarına imkân tanıyacak; gerektiğinde çatışmaları çözecek özelliklerle donatılmasını sağlayan tüm davranış biçimlerini kapsar. Vatandaşlıkla ilgili yetkinlik ise bireyleri, toplumsal ve siyasal kavram ve yapılarla ilişkin bilgiye, demokratik ve aktif katılım kararlılığına dayalı olarak medeni hayata tam olarak katılmaları için donatmaktadır.
- 7) *İnisiyatif alma ve girişimcilik:* Bireyin düşüncelerini eyleme dönüştürme becerisini ifade eder. Yaratıcılık, yenilik ve risk almanın yanında hedeflere ulaşmak için planlama yapma ve proje yönetme yeteneğini de içerir. Bu yetkinlik, herkesi sadece evde ve toplumda değil işlerine ait bağlam ve şartların farkında olabilmeleri ve iş fırsatlarını yakalayabilmeleri için aynı zamanda iş hayatında desteklemekte; toplumsal ve ticari etkinliklere girişen veya katkıda bulunan kişilerin ihtiyaç duydukları daha özgün bilgi ve beceriler için de bir temel teşkil etmektedir. Etik değerlerin farkında olma ve iyi yönetişimi desteklemeyi de kapsar.

8) *Kültürel farkındalık ve ifade*: Müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçları kullanılarak görüş, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin öneminin takdiridir.

1.3. ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Hiçbir insan bir başkasının birebir aynısı değildir. Bu sebeple öğretim programlarının ve buna bağlı olarak ölçme ve değerlendirme sürecinin “herkese uygun”, “herkes için geçerli ve standart olması” insanın doğasına terstir. Bu sebeple ölçme ve değerlendirme sürecinde azami çeşitlilik ve esneklik anlayışıyla hareket edilmesi şarttır. Öğretim programları bu açıdan bir yol göstericidir. Öğretim programlarından ölçme değerlendirmeye ait bütün unsurları içermesini beklemek gerçekçi bir beklenti olarak değerlendirilemez. Eğitimde çeşitlilik; birey, eğitim düzeyi, ders içeriği, sosyal ortam, okul imkânları vb. iç ve dış dinamiklerden ciddi şekilde etkilendiği için, ölçme ve değerlendirme uygulamalarının etkililiğini sağlamada öncelik öğretim programlarından değil öğretmen ve eğitim uygulayıcılarından beklenir. Bu noktada özgünlük ve yaratıcılık öğretmenlerden temel beklentidir.

Bu bakış açısından hareketle öğretim programlarında ölçme ve değerlendirme uygulamalarına yön veren ilkeleri aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, kazanım ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
2. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılacak ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulayıcılara kesin sınırlar çizmez, sadece yol gösterir. Ancak tercih edilen ölçme ve değerlendirme araç ve yönteminde, gereken teknik ve akademik standartlara uyulmalıdır.
3. Eğitimde ölçme ve değerlendirme uygulamaları eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ve eğitim süreci boyunca yapılır. Ölçme sonuçları tek başına değil izlenen süreçlerle birlikte bütünlük içinde ele alınır.
4. Bireysel farklılıklar gerçeğinden dolayı bütün öğrencileri kapsayan, bütün öğrenciler için genel geçer, tek tip bir ölçme ve değerlendirme yönteminden söz etmek uygun değildir. Öğrencinin akademik gelişimi tek bir yöntemle veya teknikle ölçülüp değerlendirilmez.
5. Eğitim sadece “bilme (düşünce)” için değil, “hissetme (duygu)” ve “yapma (eylem)” için de verilir; dolayısıyla sadece bilişsel ölçümler yeterli kabul edilemez.
6. Çok odaklı ölçme değerlendirme esastır. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları öğretmen ve öğrencilerin aktif katılımıyla gerçekleştirilir.

7. Bireylerin ölçme ve değerlendirmeye konu olan ilgi, tutum, değer ve başarı gibi özellikleri zamanla değişebilir. Bu sebeple söz konusu özellikleri tek bir zamanda ölçmek yerine süreç içindeki değişimleri dikkate alan ölçümler kullanmak esastır.

1.4. BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde insanın çok yönlü gelişimsel özelliklerine dair mevcut bilimsel bilgi ve birikim dikkate alınarak bütün bileşenler arasında ahengi dikkate alan harmonik bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu bağlamda bazı temel gelişim ilkelerine değinmek yerinde olacaktır.

Öğretim programları, insan gelişiminin belirli bir dönemde sonlanmadığı ve gelişimin hayat boyu sürdüğü ilkesi ile hazırlanmıştır. Bu sebeple öğretim programlarında, her yaş döneminde bireylerin gelişim özelliklerini dikkate alarak destekleyici önlemler alınması önerilmektedir.

Gelişim, hayat boyu sürse de tek ve bir örnek yapıda değildir. Evreler hâlinde ilerler ve her evrede bireylerin gelişim özellikleri farklıdır. Evreler de başlangıç ve bitişleri açısından homojen değildir. Bu sebeple programlar olabildiğince bunu göz önünde bulunduran bir hassasiyetle yapılandırılmıştır. Programların amaçlarını ve kazanımlarını gerçekleştirme sürecinde gerekli uyarlamaların öğretmen tarafından yapılması beklenir.

Gelişim dönemleri ardışık ve değişmeyen bir sıra izler. Her evrede olup bitenler takip eden evreleri etkiler. Öte yandan bu ardışıklık belirli yönelimlerle karakterize edilir: basitten karmaşığa, genelden özele ve somuttan soyuta doğru gelişim gibi. Program geliştirme sürecinde söz konusu yönelimler hem bir alandaki yeterliliği oluşturan kazanım ve becerilerin ön şart ve ardıllığı noktasında dikkate alınmış hem de sınıflar düzeyinde derslerin dağılımlarında ve birbirleriyle ilişkilerinde göz önünde bulundurulmuştur.

Öğretim programlarında insan gelişiminin bir bütün olduğu ilkesi ile hareket edilmiştir. İnsanın farklı gelişim alanlarındaki özellikleri birbirleri ile etkileşim hâlinindedir. Söz gelimi dil gelişimi düşünce gelişimini etkiler ve düşünce gelişiminden etkilenir. Bu sebeple öğretmenlerden, öğrencinin edindiği bir kazanımın, gelişimde başka bir alanı da etkileyeceğini dikkate alması beklenir.

Öğretim programları bireysel farklılıklara ilişkin hassasiyetler göz önünde bulundurularak yapılandırılmıştır. Kalıtsal, çevresel ve kültürel faktörlerden kaynaklanan bireysel farklılıklar ilgi, ihtiyaç ve yönelme açısından da kendini belli eder. Öte yandan bu durum bireylerarası ve bireyin kendi içindeki farklılıkları da kapsar. Bireyler hem başkalarından farklılık gösterir hem de kendi içindeki özellikleri ile farklıdır. Örneğin bir bireyin soyut düşünme yeteneği güçlü iken aynı bireyin resim yeteneği zayıf olabilir.

Gelişim hayat boyu sürmekle birlikte bu gelişimin hızı evrelere göre değişkendir. Hızın yüksek olduğu zamanlar gelişim açısından riskli ve kritik zamanlardır. Bu sebeple öğretmenlerin gelişim hızının yüksek olduğu zamanlarda öğrencinin durumuna daha duyarlı davranması beklenir. Söz gelimi ergenlik dönemi kimlik edinimi için kritik dönemdir ve eğitim bu dönemde kimlik edinimini destekleyici sosyal etkileşimleri artırır ve yönetir.

1.5. SONUÇ

Elimizdeki programları güncelleme sürecinde hangi işlemlerden ve aşamalardan geçtiğimiz üzerine bilgi vermek de yerinde olacaktır. Bu bağlamda:

- Farklı ülkelerin son yıllarda benzer gerekçelerle yenilenip güncellenen öğretim programları incelenmiş,
- Yurt içinde ve yurt dışında eğitim öğretim ve programlar üzerine yapılan akademik çalışmalar taranmış,
- Başta Anayasamız olmak üzere ilgili mevzuat, kalkınma planları, hükûmet programları, şûra kararları, siyasi partilerin programları, sivil toplum kuruluşları ve sivil araştırma kurumları tarafından hazırlanan raporlar vb. dokümanlar analiz edilmiş,
- Millî Eğitim Bakanlığı programlar ve öğretim materyalleri daire başkanlıkları tarafından geliştirilen anketler aracılığıyla öğretmen ve yöneticilerin programlar ve haftalık ders çizelgelerine yönelik görüşleri toplanmış,
- İllerden gelen her bir branşla ilgili zümre raporları incelenmiş,
- Branşlara yönelik açık uçlu sorulardan oluşan ve elektronik ortamda erişime açılan anket verileri derlenmiş,
- Eğitim fakültelerimizin branşlar ölçeğinde hazırladıkları raporlar incelenmiş,

Bütün görüş, öneri, eleştiri ve beklentiler, Bakanlığımızın ilgili birimlerinden uzman personel, öğretmen ve akademisyenlerden oluşan çalışma gruplarınca değerlendirilmiştir.

Yapılan tespitler doğrultusunda öğretim programlarımız gözden geçirilip güncellenmiş ve yenilenmiştir. Programların uygulanmasına 2018-2019 eğitim öğretim yılı itibarıyla topyekûn geçilecek ve sonrasında yapılacak izleme değerlendirme sonuçlarına göre yine gerekli güncellemeler yapılacaktır. Böylelikle programlarımızın gelişmelerle ve bilimsel, sosyal, teknolojik vb. ihtiyaçlarla koşutluğunun sürekliliği sağlanmış olacaktır.

2.1. ÖĞRETİM PROGRAMININ TEMEL FELSEFESİ VE GENEL AMAÇLARI

Hızla artan teknolojik gelişmeler, özellikle bilgi-iletişim alanlarında yaşanan değişim; yerel, bölgesel, ulusal ve küresel etkileşimleri artırmıştır. Bu anlamda, bazı coğrafi çalışmalarda ifade edildiği gibi “zaman-mekân yakınlaşması” yaşanmaktadır. Yerel, bölgesel, ulusal ve küresel ölçekteki etkileşimler sadece beşerî süreçler açısından değil doğal süreçler açısından da söz konusudur. Günümüzde coğrafi bilgiler günlük hayatta daha yoğun olarak kullanılmaktadır. Örneğin Dünyanın herhangi bir yerinde oluşan çevre sorunları, farklı ölçeklerde birçok yerde etkisini hissettirebilmektedir. Farklı mekânsal ölçeklerdeki doğal ve beşerî süreçlerde yaşanan bu etkileşim ve değişimler dikkate alınarak Coğrafya Dersi Öğretim Programı güncellenmiştir. Programın güncellenmesi sürecinde bazı kavram ve konular elenmek suretiyle ya da eklenen sınırlayıcı açıklamalar yardımıyla programın yoğunluğu azaltılmış, ortaokuldan liseye geçişteki bütünlük pekiştirilmiş, alana ilişkin güncel gelişmeler ışığında üniteler ve kazanımlar gözden geçirilmiş, ihtiyaç duyulan yerlerde ünite ve kazanım sıralamasında değişiklikler yapılmıştır. Hayatımızın her alanında yer alan bilgi ve iletişim teknolojilerinin Coğrafya öğretiminde kullanımına ve kazanımların günlük hayatla ilişkisine yönelik vurgu arttırılmıştır.

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ile Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri esas alınarak hazırlanan Coğrafya Dersi Öğretim Programıyla öğrencilerin;

1. Coğrafya biliminin temel kavram, kuram ve araştırma yöntemlerini kullanarak araştırmalar yapması ve sonucunu raporlaştırması,
2. İnsan-doğa ilişkisi çerçevesinde coğrafi becerileri kazanması,
3. Evrene ait temel unsurları hayatla ilişkilendirmesi,
4. Doğal ve beşerî sistemlerin işleyiş ve değişimini kavraması,
5. Yakın çevresinden başlayarak ülkesine ve dünyaya ait mekânsal değerleri anlama ve bu değerlere sahip çıkma bilinci geliştirmesi,
6. Ekosistemin işleyişine yönelik sorumluluk bilinci kazanması,
7. Doğa ve insanın uyumlu birlikteliği ve sürekliliği için mekânsal planlamanın önemini kavraması,
8. Doğal ve beşerî kaynakların kullanımında “tasarruf bilinci” geliştirmesi,
9. Doğal ve beşerî sistemlerin yerel ve küresel etkileşim içinde işleyişini anlamlandırması,
10. Kalkınma süreçlerinin doğayla uyumlu kılınmasının önemini kavraması,

11. Doğal afetler ve çevre sorunlarını değerlendirerek bunlardan korunma ve önlem alma yollarına yönelik uygulamalar geliştirmesi,
12. Bölgesel ve küresel düzeyde etkin olan çevresel, kültürel, siyasi ve ekonomik örgütlerin uluslararası ilişkilerdeki rolünü kavraması,
- 13.Coğrafi birikim ve sentez ülkesi olan Türkiye'nin bölgesel ve küresel ilişkiler açısından konum özelliklerini kavrayarak ülkesinin sahip olduğu potansiyelin bilincine varması,
- 14.Coğrafi bilgilere sahip olmanın "vatan bilinci" kazanılmasındaki önemini kavraması,
- 15.Türkiye'nin yeni vizyonuna uygun olarak başta Türkiye ile yakın ilişkisi bulunan bölgeler ve ülkeler olmak üzere dünyadaki gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler hakkında bilgi sahibi olması amaçlanmaktadır.

2.2. COĞRAFI BECERİLER

Coğrafya öğretim programıyla öğrencilere kazandırılmak istenen coğrafi beceriler ise şunlardır;

1. Coğrafi Gözlem

Gözlem becerisi; olay ve olgulara dikkat etme, olay ve olguları algılama, tanımlama, olay ve olguların neden ve sonuçlarını açıklama, olay ve gözlemlediklerinin nedenlerini sorgulayıp sonuçlarını tahmin edebilme, olay ve olgular arasında ilişkiler kurabilme, olay ve olguların benzer ve farklı yönlerini ortaya koyma, gözlediklerini kaydetme ve aktarma, gözlemlediklerini daha önce öğrendikleri ile karşılaştırabilme ve bağdaştırabilme, gözlediklerini araştırmalarında veya gelecekle ilgili planlamalar yapmak için kullanabilme, benzer olaylarla ilişkilendirme ve tekrar aynı olayla karşılaştığında ne yapması gerektiğine yönelik davranış geliştirme ile ilgilidir. Okul ve çevre şartlarının elverdiği ölçüde çevre gezileri ve alan çalışmaları düzenlenmesi, gözlemlemeye dayanan araştırma çalışmaları planlanması ve uygulanması bu becerinin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

2. Arazide Çalışma

Bu becerinin gelişmesi için sınıf dışında yapılan ve coğrafya dersi için bilimsel laboratuvar çalışmaları niteliğinde olan arazi çalışmalarına yer verilmesi önemlidir. Öğrencilerin sınıf dışında çevresinde olup biten olay ve olguları gözlemlemeleri için teşvik edecek çalışmanın amaçlarını belirleme, araştırma için plan tasarlama (araştırma öncesi gerekli kaynak, malzeme toplama, takvimlendirme, arazide gerekli olan materyali hazırlama), gerekli araç-gereç ve teknolojiyi kullanma, arazide veri toplama ve kaydetme, verileri analiz etme, sonuçlar çıkarma, öneriler geliştirme, rapor yazma gibi uygulamaları gerçekleştirebilecekleri çalışmalara ve projelere yer verilmesi bu becerinin gelişimine katkı sağlayacaktır.

3. Coğrafi Sorgulama

Coğrafi sorgulama becerisi; konu veya problemin farkına varma, konu veya problemi tanımlama ve açıklama, konu veya problemi analiz etme ve yorumlama, gelecekle ilgili tahminlerde bulunma ve karar verme, kişisel çıkarımlarda bulunarak değerlendirmeler yapma ve yargılara varma süreçlerini içermektedir.

4. Zamanı Algılama

Doğa ve insana ait süreçler zamanla bir sistem ve doku oluşturur. Bu anlamda doğa ve insana ait süreçler açısından farklı zaman algıları vardır. Coğrafya dersi ile öğrencilere jeolojik süreçlere ait zaman algısı; yıllık, mevsimlik ve günlük süreçlerle ilgili zaman algısı; tarihî süreçler ile ilgili zaman algısı ve ekolojik döngüler ile ilgili zaman algısı kazandırılır.

5. Değişim ve Sürekliliği Algılama

Değişim ve sürekliliği algılama; zaman ve süreç içindeki benzerlik ve farklılıkları bulmayı, mekândaki değişim ve sürekliliği algılamayı, coğrafi süreçlerdeki değişim ve sürekliliğin nedenlerini sorgulamayı gerektirir.

6. Harita Becerileri

Coğrafya öğretiminde harita çalışmaları oldukça önemlidir. Gerek arazi çalışmalarında gerekse sınıfta coğrafi olay ve olguların dağılımlarında haritalardan faydalanılır. Harita becerileri şunları içerir: Harita üzerinde konum belirleme, harita üzerine bilgi aktarma, amacına uygun harita seçme, haritalardan yararlanarak hesaplamalar yapma, mekânsal dağılışı algılama, haritayı doğru şekilde yorumlama, taslak haritalar oluşturma. Bununla birlikte küre ve atlas kullanma becerisi de coğrafi beceriler içerisinde yer alır. Küre ve atlas kullanma becerisi, temelde ilköğretim programlarında kazandırılan coğrafi beceridir.

7. Tablo, Grafik ve Diyagram Hazırlama ve Yorumlama

Tablo, grafik ve diyagram hazırlama; uygun veri seçimi ve sınıflandırılması; verilere uygun tablo, grafik ve diyagram oluşturma, konuyla ilgili fotoğraflar kullanma ve ilişkilendirme; kesitler oluşturma (bitki ve jeoloji kesitleri gibi), tablo, grafik ve diyagramları uygun yerlerde kullanma; tablo, grafik ve diyagramları yorumlama; tablo, grafik ve diyagramları karşılaştırarak sentezleme becerilerini içerir.

8. Kanıt Kullanma

Coğrafi olay ve olgularla ilgili doğa ve insan süreçlerine ait kanıtlar birincil, ikincil veya doğrudan araziden elde edilebilir niteliktedir. Coğrafyada kanıt kullanma “Jeolojik süreçlere ait fosil, taş veya

tektonik vb. bir doğa unsurunu kanıt olarak kullanma; iklim süreçlerine ait kanıt kullanma, tarihî, sosyal, ekonomik ve politik olay ve olgulara ait kanıt kullanma” becerilerini içerir.

2.3. ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

1. Öğrencilerin araştırma yapma, sorgulama, keşfetme, problem çözme, çözüm ve yaklaşımlarını paylaşım tartışabilmelerine, kendi öğrenme hedeflerini belirleyebilmelerine ve diğer öğrencilerle çalışmalarına imkân sağlayan öğrenme ortamı oluşturulmalıdır. Etkinliklerin sınıf içinde yapılmasına özen gösterilmelidir. Ön hazırlık gerektiren etkinliklerin hazırlık safhası, okul dışında olabilir.
2. Öğretim programında yer alan konuların aktarılmasında diğer disiplinlerle ve günlük hayatla ilişkilendirilmesine imkân sağlayan etkinlik ve çalışmalara yer verilmelidir.
3. Program, Coğrafyanın alanı gereği konulara bütünsel bir bakış açısı ile hazırlanmıştır. Konular işlenirken kazanımların çerçevesinden çok uzaklaşmamak kaydıyla etkileşim hissettirilmeli, öğrencilerde olaylar ile ilgili çok boyutlu düşünebilme becerisi geliştirilmelidir.
4. Programın uygulanmasında ders, konu ve öğrenci seviyesine uygun öğretim materyallerine erişilmesi veya hazırlanmasından öğretmen sorumludur.
5. Coğrafya Dersi Öğretim Programı, günümüz bilgi-iletişim teknolojilerinin coğrafya konularının öğretiminde kullanılmasını destekler niteliktedir. Coğrafi Bilgi Sistemleri'nin (CBS) uygulanması bazı kazanımlarda önerilmiştir. Okullardaki teknik donanım ve fiziki imkânlara bağlı olarak öğretmen CBS uygulamaları geliştirebilir veya uygulayabilir.
6. Öğretmen, uygulama gezilerine önem vermelidir. Coğrafya dersi için vazgeçilmez olan arazi çalışmaları hem arazi çalışma becerisinin gelişmesi hem de pek çok coğrafi olayın yerinde görülüp konuların daha iyi algılanması için çok önemlidir.
7. Öğretmenler, Coğrafya dersi ile ilgili bilgi, beceri, değer ve tutumları öğrencilerine kazandırırken sadece ders kitaplarına bağlı kalmamalıdır. Sınıf düzeyi, öğrencilerin ilgi, hazır bulunuşluk düzeyleri, öğrenme stilleri gibi unsurları göz önünde bulundurarak kazanımlarla tutarlı olacak şekilde öğretim materyalleri (bilgi notu, sunum, etkinlik, çalışma kâğıtları, proje, okuma parçaları vb) yapılandırmalı ve kullanmalıdırlar. Öğretim materyalleri hazırlanırken zümre öğretmenleri ve diğer disiplin alanlarının öğretmenleriyle iş birliği yapılmalıdır.

2.4. KAZANIM SAYISI VE SÜRE TABLOSU

Coğrafya Dersi öğretim Programı uygulanırken her bir sınıf düzeyi için ünitelerde yer alan kazanımlara ayrılması öngörülen ders saatleri ve bunların oranları tabloda sunulmuştur.

9. SINIF (2 Ders Saati)

Ünite	Kazanım sayısı	Süre/Ders saati	Oran (%)
Doğal Sistemler	13	47	65
Beşerî Sistemler	4	15	21
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	3	5	7
Çevre ve Toplum	2	5	7
TOPLAM	22	72	100

10. SINIF (2 Ders Saati)

Ünite	Kazanım sayısı	Süre/Ders saati	Oran (%)
Doğal Sistemler	17	36	50
Beşerî Sistemler	12	24	33
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	1	4	6
Çevre ve Toplum	4	8	11
TOPLAM	34	72	100

11. SINIF (2 Ders Saati)

Ünite	Kazanım sayısı	Süre/Ders saati	Oran (%)
Doğal Sistemler	2	4	5
Beşerî Sistemler	15	41	57
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	7	17	24
Çevre ve Toplum	5	10	14
TOPLAM	29	72	100

11. SINIF (4 Ders Saati)

Ünite	Kazanım sayısı	Süre/Ders saati	Oran (%)
Doğal Sistemler	4	12	8
Beşerî Sistemler	20	76	53
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	9	40	28
Çevre ve Toplum	7	16	11
TOPLAM	40	144	100

12. SINIF (2 Ders Saati)

Ünite	Kazanım sayısı	Süre/Ders saati	Oran (%)
Doğal Sistemler	1	2	3
Beşerî Sistemler	12	33	46
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	9	31	43
Çevre ve Toplum	2	6	8
TOPLAM	24	72	100

12. SINIF (4 Ders Saati)

Ünite	Kazanım sayısı	Süre/Ders saati	Oran (%)
Doğal Sistemler	2	12	8
Beşerî Sistemler	17	82	57
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	11	38	27
Çevre ve Toplum	4	12	8
TOPLAM	34	144	100

2.5. COĞRAFYA DERSİ 9, 10, 11 VE 12. SINIFLAR KİTAP FORMA SAYILARI VE EBATLARI

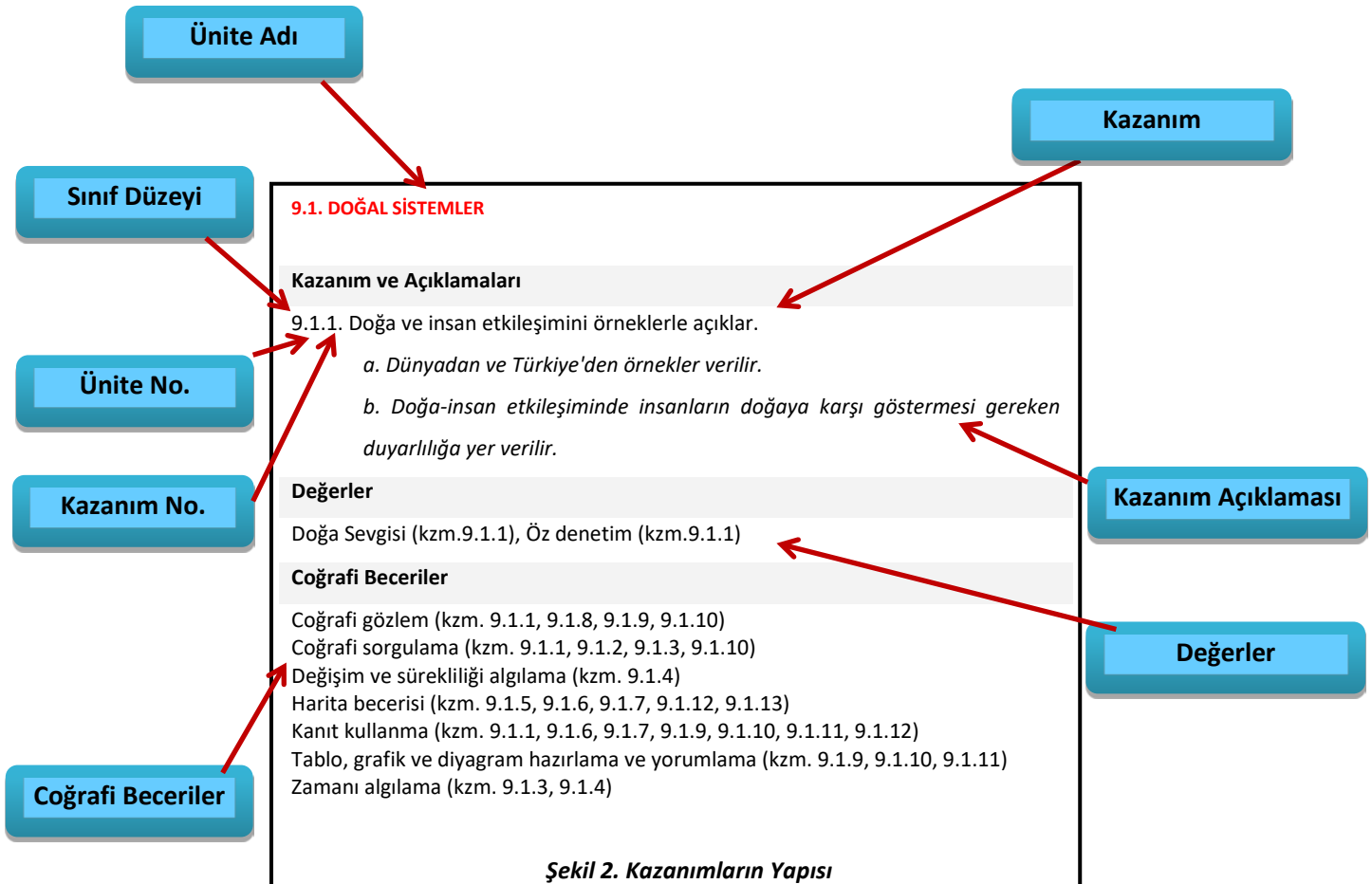
Dersin Adı	En Fazla Forma Sayısı*	Ebat
Coğrafya 9	16	19,5 cm X 27,5 cm
Coğrafya 10	18	19,5 cm X 27,5 cm
Coğrafya 11	18	19,5 cm X 27,5 cm
Coğrafya 12	17	19,5 cm X 27,5 cm

*Forma sayıları üst sınır olarak verilmiş olup daha az da olabilir.

3.1. KAZANIMLARIN YAPISI

Ünite temelli yaklaşımla hazırlanan Coğrafya Dersi Öğretim Programı 9 ve 10. sınıflarda 2 ders saati, 11 ve 12. sınıflarda ise hem 2 hem de 4 ders saati uygulanabilecek şekilde düzenlenmiştir. Programın 2 ders saati uygulanması durumunda işlenmesi öngörülen kazanım ve açıklamalar, ara kapakla ayrılarak programın sonuna eklenmiştir.

Programda her sınıf düzeyinde aynı isimli dört ünite yer almaktadır. Ünitelerin yapısı ve bu yapıya ilişkin açıklamalar şematik olarak aşağıda sunulmuştur (Şekil 2).

3.2. SINIF DÜZEYLERİNE GÖRE ÜNİTE, KONU, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

9. SINIF ÜNİTE, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

9.1. DOĞAL SİSTEMLER

Ünite Açıklaması

Bu üniteye sırasıyla doğa-insan etkileşimi, coğrafyanın bölümlenmesi ve ilişkili olduğu disiplinler, coğrafya biliminin gelişimi, dünyanın şekli ve hareketlerinin etkileri, koordinat sistemini oluşturan unsurlar, mutlak ve göreceli konum, harita bilgisi, , atmosferin ve iklim elemanlarının genel özellikleri, dünyada ve Türkiye’de görülen iklim tipleri ve özellikleri konularına yer verilecektir.

Kazanım ve Açıklamaları

9.1.1. Doğa ve insan etkileşimini örneklerle açıklar.

a) *Dünyadan ve Türkiye’den örnekler verilir.*

b) *Doğa-insan etkileşiminde insanların doğaya karşı göstermesi gereken duyarlılığa yer verilir.*

9.1.2. Coğrafyanın konularını ve bölümlenmesini açıklar.

Coğrafyanın ilişkili olduğu disiplinlere yer verilir.

9.1.3. Coğrafya biliminin gelişimini açıklar.

a) *Coğrafya biliminin önemine değinilir.*

b) *Coğrafya biliminin gelişimine evrensel ölçekte katkı sağlayan Türk ve Müslüman bilim insanlarının çalışmalarına da yer verilir.*

9.1.4. Dünya’nın şekli ve hareketlerinin etkilerini değerlendirir.

Dünya’nın Güneş Sistemi içindeki yerine de kısaca değinilir.

9.1.5. Koordinat sistemini kullanarak zaman ve yere ait özellikler hakkında çıkarımlarda bulunur.

a) *Mutlak ve göreceli konum kavramlarına yer verilir.*

b) *Türkiye’nin konumuna yer verilir.*

9.1.6. Haritayı oluşturan unsurlardan yararlanarak harita kullanır.

a) *Harita projeksiyonlarına yer verilir.*

b) *Farklı harita türlerine ve kullanım amaçlarına yer verilir.*

c) *Ölçek ile uzunluk ve alan ilişkilerinde basit örneklere yer verilir. Alan hesaplamalarında sadece gerçek alan hesaplamalarına yer verilir.*

9.1.7. Bilgileri haritalara aktarmada kullanılan yöntem ve teknikleri açıklar.

a) *Haritacılık tarihinde önemli olan Türk ve Müslüman bilim insanları ve çalışmaları üzerinde durulur.*

b) *Coğrafi Bilgi Sistemlerine (CBS) ve uzaktan algılama tekniklerine yer verilir.*

c) Mekânsal verilerin haritaya aktarımında nokta, çizgi ve alansal gösterimlerden yararlanılması sağlanır.

9.1.8. Haritalarda yer şekillerinin gösteriminde kullanılan yöntem ve teknikleri açıklar.

a) Eş yükselti eğrilerinin özelliklerine yer verilir.

b) Eş yükselti eğrileri ile çizilmiş haritalar üzerinde yer şekillerinin ayırt edilmesine yer verilir.

c) Haritalarda yer şekillerini gösterme yöntemlerinden renklendirme ve kabartma yöntemlerine yer verilir.

9.1.9. Atmosferin katmanları ve özellikleri ile hava olaylarını ilişkilendirir.

9.1.10. Örneklerden yararlanarak hava durumu ile iklim özelliklerini etkileri açısından karşılaştırır.

9.1.11. İklim elemanlarının oluşumunu ve dağılışını açıklar.

a) İklim elemanlarına ait temel kavramlara ve iklim elemanlarını etkileyen faktörlere yer verilir.

b) İklim elemanlarının günlük hayata etkilerine örnekler üzerinden yer verilir.

c) Yaşanılan yerdeki iklim elemanlarına ait verilerden yararlanılarak tablo ve grafikler çizilir ve günlük hayatla ilişkilendirilir.

9.1.12. Yeryüzündeki farklı iklim tiplerinin özellikleri ve dağılışları hakkında çıkarımlarda bulunur.

Gerçek istasyonlara ait klimatolojik verilerin yer aldığı iklim grafiklerine yer verilir.

9.1.13. Türkiye’de görülen iklim tiplerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.

a) Türkiye’nin iklimini etkileyen faktörlere yer verilir.

b) Türkiye’deki iklim elemanlarının özellikleri üzerinde durulur.

c) Türkiye’de görülen iklim tipleri ve özelliklerine yer verilir.

Değerler

Doğa sevgisi (kzm.9.1.1), Öz denetim (kzm.9.1.1)

Coğrafi Beceriler

Coğrafi gözlem (kzm. 9.1.1, 9.1.8, 9.1.9, 9.1.10)

Coğrafi sorgulama (kzm. 9.1.1, 9.1.2, 9.1.3, 9.1.10)

Değişim ve sürekliliği algılama (kzm. 9.1.4)

Harita becerisi (kzm. 9.1.5, 9.1.6, 9.1.7, 9.1.12, 9.1.13)

Kanıt kullanma (kzm. 9.1.1, 9.1.6, 9.1.7, 9.1.9, 9.1.10, 9.1.11, 9.1.12)

Tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama (kzm. 9.1.9, 9.1.10, 9.1.11)

Zamanı algılama (kzm. 9.1.3, 9.1.4)

9.2. BEŞERİ SİSTEMLER

Ünite Açıklaması

Bu üniteye sırasıyla yerleşmelerin yer seçimini ve gelişimini etkileyen faktörler, yerleşme doku ve tiplerinin oluşumunda etkili olan faktörler, Türkiye’de yerleşmelerin dağılımını etkileyen faktörler ile yerleşmelerin fonksiyonel özellikleri konularına yer verilecektir.

Kazanım ve Açıklamaları

9.2.1. Yerleşmelerin gelişimini etkileyen faktörleri analiz eder.

Yerleşme yeri seçiminde etkili olan faktörlere yer verilir.

9.2.2. Yerleşme doku ve tiplerinin oluşumunda etkili olan faktörleri örneklerle açıklar.

a) *Toplu ve dağınık yerleşmelerin oluşumunda etkili olan faktörlere yer verilir.*

b) *Kır ve şehir yerleşmelerinin oluşumunda etkili olan faktörlere yer verilir.*

9.2.3. Türkiye’de yerleşmelerin dağılımını etkileyen faktörleri örneklerle açıklar.

Türkiye’deki ilk yerleşme örneklerine (Göbeklitepe, Çatalhöyük, Alacahöyük) yer verilir.

9.2.4. Türkiye’deki yerleşim birimlerini idari fonksiyonlarına göre ayırt eder.

Türkiye’nin idari yapısı verilirken ülkenin mevcut sınırlar dâhilinde bölünmez bütünlüğüne vurgu yapılır.

Değerler

Vatanseverlik (kzm.9.2.4)

Coğrafi Beceriler

Arazide çalışma (kzm. 9.2.1)

Coğrafi gözlem (9.2.1)

Coğrafi sorgulama (9.2.2, 9.2.3, 9.2.4)

Değişim ve sürekliliği algılama (kzm. 9.2.2, 9.2.3, 9.2.4)

Harita becerisi (9.2.3, 9.2.4)

Kanıt kullanma ((9.2.1, 9.2.2)

9.3. KÜRESEL ORTAM: BÖLGELER VE ÜLKELER

Ünite Açıklaması

Bu üniteye sırasıyla bölge belirlemede kullanılan kriterler, Dünyadaki farklı bölge örnekleri, bölge sınırlarının amaca göre değişebilirliği, çeşitli coğrafi kriterlerle belirlenmiş bölgelerde bulunan ülkelere ilişkin konulara yer verilecektir.

Kazanım ve Açıklamaları

9.3.1. Dünyadaki farklı bölge örneklerini, özellikleri ve bölge belirlemede kullanılan kriterler açısından değerlendirir.

- a) *Şekilsel ve işlevsel bölge ayırımına yer verilir.*
- b) *Türkiye'den ve dünyadan farklı bölge örneklerine yer verilir..*

9.3.2. Bölge sınırlarının amaca göre değişebilirliğini örneklerle açıklar.

9.3.3. Harita kullanarak çeşitli coğrafi kriterlerle belirlenmiş bölgelerde bulunan ülkeleri sınıflandırır.

Coğrafi Beceriler

Coğrafi sorgulama (kzm. 9.3.1, 9.3.2, 9.3.3)

Harita becerisi (kzm. 9.3.1, 9.3.2, 9.3.3)

9.4. ÇEVRE VE TOPLUM**Ünite Açıklaması**

Bu üniteye sırasıyla insanların doğal çevreyi kullanma biçimleri, doğal ortamda insan etkisiyle meydana gelen değişimler ile ilgili konulara yer verilecektir.

Kazanım ve Açıklamaları

9.4.1. İnsanların doğal çevreyi kullanma biçimlerini örneklendirir.

Karadeniz Sahil Yolu, Maltepe Sahil Parkı, Avrasya Tüneli, Osman Gazi Köprüsü, Ordu-Giresun Hava Limanı, Marmaray ve BAE-Dubai Palmiye gibi örneklere değinilir.

9.4.2. Doğal ortamda insan etkisiyle meydana gelen değişimleri sonuçları açısından değerlendirir.

- a) *Örnek olaylardan hareketle insanın atmosfer, litosfer, hidrosfer ve biyosfer üzerindeki etkilerine yer verilir.*
- b) *İnsanların doğal ortam üzerinde gerçekleştirdikleri değişimlerde, doğaya karşı duyarlı olmalarının gerekliliği vurgulanır.*

Değerler

Öz denetim (kzm.9.4.2), doğa sevgisi (kzm.9.4.2)

Coğrafi Beceriler

Arazide çalışma (kzm. 9.4.1, 9.4.2)

Coğrafi gözlem (kzm. 9.4.1)

Coğrafi sorgulama (kzm. 9.4.1, 9.4.2)

Kanıt kullanma (kzm. 9.4.2)

10. SINIF ÜNİTE, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

10.1. DOĞAL SİSTEMLER

Ünite Açıklaması

Bu üniteye sırasıyla Dünya'nın tektonik oluşumu ve iç yapısı, jeolojik zamanlar, Türkiye'nin jeolojik geçmişi, yeryüzü şekillerinin oluşum süreçlerinde iç ve dış kuvvetlerin etkisi, yeryüzü şekillerinin oluşum süreçlerinde kayaçların etkisi, Türkiye'de iç ve dış kuvvetlerin yeryüzü şekillerinin oluşumuna etkisi ve ana yer şekilleri, yeryüzünün su varlığı, Türkiye'nin su varlığı, yeryüzündeki toprak ve bitki çeşitliliği, Türkiye'nin toprak ve bitki çeşitliliği konularına yer verilecektir.

Kazanım ve Açıklamaları

10.1.1. Dünya'nın tektonik oluşumunu açıklar.

- a) Dünya'nın iç yapısı ile ilgili temel bilgiler verilir.
- b) Levha tektoniği kuramına yer verilir.

10.1.2. Jeolojik zamanların özelliklerini tektonik olaylarla ilişkilendirerek açıklar.

- a) Jeolojik zamanların adlandırılması Türkçe olarak da yapılır.
- b) Jeolojik zamanların özelliklerine yer verilirken Türkiye'nin jeolojik geçmişine değinilir.
- c) Türkiye'nin tektonizmasına yer verilir.

10.1.3. İç kuvvetleri; yer şekillerinin oluşum sürecine etkileri açısından açıklar.

10.1.4. Kayaçların özellikleri ile yeryüzü şekillerinin oluşum süreçlerini ilişkilendirir.

Kayaçların kullanım alanlarına yönelik örneklere yer verilir.

10.1.5. Türkiye'deki yer şekillerinin oluşum sürecine iç kuvvetlerin etkisini açıklar.

Türkiye'deki faylar, levha hareketleri ve depremler arasındaki ilişkiye yer verilir.

10.1.6. Dış kuvvetleri yer şekillerinin oluşum sürecine etkileri açısından açıklar.

10.1.7. Türkiye'deki yer şekillerinin oluşum sürecine dış kuvvetlerin etkisini açıklar.

10.1.8. Türkiye'deki ana yer şekillerini temel özellikleri ve dağılışları açısından değerlendirir.

Dağ, ova ve platolar ele alınır.

10.1.9. Yeryüzündeki su varlıklarını özelliklerine göre sınıflandırır.

10.1.10. Türkiye'deki su varlıklarının genel özelliklerini ve dağılışını açıklar.

Su varlıklarının dağılışının harita üzerinden gösterilmesi sağlanır.

10.1.11. Türkiye'deki su varlığını verimli kullanmanın ekonomik, sosyal ve kültürel etkilerini değerlendirir.

- a) Su kaynakları içinde denizlerimizin potansiyeli ve ülkemiz için önemi üzerinde durulur.
- b) Su kaynaklarımızın sürdürülebilir kullanımı için bireylere düşen sorumluluklara değinilir.

10.1.12. Yeryüzündeki toprak çeşitliliğini oluşum süreçleri ile ilişkilendirir.

10.1.13. Türkiye'deki toprakların dağılışını etkileyen faktörler ile toprak tiplerini ilişkilendirir.

10.1.14. Türkiye topraklarının kullanımını verimlilik açısından değerlendirir.

a) *Türkiye’de erozyonun etkisine vurgu yapılır.*

b) *Gelecek nesillere daha yaşanabilir bir ülke bırakabilmek için topraklarımızın korunmasının gerekliliğine değinilir.*

10.1.15. Bitki toplulukları ve türlerini genel özelliklerine göre sınıflandırır.

10.1.16. Bitki topluluklarının dağılışı ile iklim ve yer şekillerini ilişkilendirir.

10.1.17. Türkiye’deki doğal bitki topluluklarının dağılışını yetiştirme şartları açısından analiz eder.

Türkiye’deki endemik ve relik bitkilerin dağılışı, önemi ve korunması gerekliliği üzerinde durulur.

Değerler

Sorumluluk (kzm.10.1.11, 10.1.14), vatanseverlik (kzm.10.1.14, 10.1.17)

Coğrafi Beceriler

Arazide çalışma (kzm. 10.1.4, 10.1.6, 10.1.13, 10.1.14)

Coğrafi gözlem (kzm. 10.1.4, 10.1.3, 10.1.6, 10.1.13)

Coğrafi sorgulama (kzm. 10.1.3, 10.1.5, 10.1.9, 10.1.11, 10.1.15)

Değişim ve sürekliliği algılama (10.1.1, 10.1.2, 10.1.3, 10.1.5, 10.1.6, 10.1.7, 10.1.12)

Harita becerisi (kzm. 10.1.8, 10.1.10, 10.1.13, 10.1.16, 10.1.17)

Kanıt kullanma (kzm. 10.1.1, 10.1.2, 10.1.4, 10.1.7, 10.1.13, 10.1.14, 10.1.15, 10.1.16, 10.1.17)

Zamanı algılama (kzm. 10.1.1, 10.1.2)

10.2. BEŞERİ SİSTEMLER

Ünite Açıklaması

Bu ünite de sırasıyla nüfus özellikleri ve nüfusun önemi, dünya nüfusunun tarihsel süreçteki değişimi, nüfusun dağılışı üzerinde etkili olan faktörler, nüfus piramitlerinden yararlanarak nüfusun yapısıyla ilgili çıkarımlar, Türkiye’de nüfusun tarihsel seyri, Türkiye nüfusunun dağılışında etkili olan faktörler, Türkiye nüfusunun yapısal özellikleri, tarihsel süreçteki göçlerin nedenleri ve sonuçları, Türkiye’deki göçlerin sebep ve sonuçları, göçün mekânsal etkileri, ekonomik faaliyetleri temel özellikleri ve ülkelerin gelişmişlik düzeyleriyle olan ilişkisi konularına yer verilecektir.

Kazanım ve Açıklamaları

10.2.1. İstatistiki verilerden yararlanarak nüfus özellikleri ve nüfusun önemi hakkında çıkarımlarda bulunur.

a) *Nüfus artış ve azalışının olumlu ve olumsuz etkilerine örnek ülkeler üzerinden yer verilir.*

b) *Nitelikli genç nüfusun ülkelerin kalkınmasındaki önemi vurgulanır.*

c) *Nüfus artış hızı ile ülkelerin kalkınması arasındaki ilişkiye yer verilir.*

10.2.2. İstatistiki verilerden yararlanarak dünya nüfusunun tarihsel süreçteki değişimine ilişkin çıkarımlarda bulunur.

- 10.2.3. Nüfusun dağılışı üzerinde etkili olan faktörler ile dünya nüfusunun dağılışını ilişkilendirir.
Nüfus yoğunluğunu hesaplama yöntemlerinden sadece "Aritmetik Nüfus Yoğunluğu"na yer verilir.
- 10.2.4. Nüfus piramitlerinden hareketle nüfusun yapısıyla ilgili çıkarımlarda bulunur.
a) *Temel nüfus piramitlerinin özellikleri verilir.*
b) *Nüfus piramidi oluşturulması sağlanır.*
- 10.2.5. Türkiye’de nüfusun tarihsel seyrini sosyal ve ekonomik faktörler açısından değerlendirir.
- 10.2.6. Türkiye’de nüfusun dağılışını, nüfusun dağılışında etkili olan faktörler açısından değerlendirir.
- 10.2.7. Güncel verilerden yararlanarak Türkiye nüfusunun yapısal özelliklerini analiz eder.
Türkiye nüfusunun cinsiyet yapısı verilirken toplumsal cinsiyet adaleti ve eşitliğine değinilir.
- 10.2.8. Tarihî metin, belge ve haritalardan yararlanarak dünyadaki göçlerin nedenleri ve sonuçları hakkında çıkarımlarda bulunur.
a) *Tarihteki önemli Türk göçlerinin sebepleri üzerinde durulur.*
b) *Güncel mülteci göçlerine yer verilir.*
- 10.2.9. Türkiye’deki göçleri sebep ve sonuçları açısından değerlendirir.
a) *Cumhuriyet’ten günümüze gerçekleşen iç ve dış göçlerin ekonomik, sosyal ve kültürel etkilerine yer verilir.*
b) *Türkiye’ye göç etmek zorunda kalan topluluklara karşı saygılı ve paylaşımcı bir tutum sergilemenin gerekliliği vurgulanır.*
- 10.2.10. Göçün mekânsal etkilerini Türkiye’den örneklerle açıklar.
- 10.2.11. Ekonomik faaliyetleri temel özelliklerine göre ayırt eder.
a) *Birincil, ikincil, üçüncül, dördüncül ve beşincil faaliyetlere yer verilir.*
b) *Ulaşım ve iletişimin ekonomik faaliyetler üzerindeki etkilerine değinilir.*
- 10.2.12. Ekonomik faaliyet türlerinin oransal dağılımına ilişkin verileri, ülkelerin gelişmişlik düzeyleriyle ilişkilendirerek çıkarımda bulunur.

Değerler

Dostluk (kzm.10.2.8), Saygı (kzm.10.2.9), yardımseverlik (kzm.10.2.9)

Coğrafi Beceriler

Arazide çalışma (kzm. 10.2.10)

Coğrafi gözlem (kzm. 10.2.10)

Coğrafi sorgulama (kzm. 10.2.1, 10.2.3, 10.2.9, 10.2.11)

Değişim ve sürekliliği algılama (kzm. 10.2.2, 10.2.5)

Harita becerisi (kzm. 10.2.3, 10.2.8, 10.2.6)

Kanıt kullanma (kzm. 10.2.8, 10.2.11)

Tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama (kzm. 10.2.1, 10.2.2, 10.2.4, 10.2.8, 10.2.12)

Zamanı algılama (kzm. 10.2.2, 10.2.8, 10.2.9)

10.3. KÜRESEL ORTAM: BÖLGELER VE ÜLKELER**Ünite Açıklaması**

Bu üniteye sırasıyla dünya üzerinde bulunan önemli ulaşım hatlarının bölgesel ve küresel etkilerine yer verilecektir.

Kazanım ve Açıklamaları

10.3.1. Uluslararası ulaşım hatlarını bölgesel ve küresel etkileri açısından analiz eder.

İstanbul'daki 3. Hava Limanı ve Kanal İstanbul projelerinin bölgesel ve küresel etkilerine yer verilir.

Coğrafi Beceriler

Coğrafi sorgulama (kzm. 10.3.1)

Harita becerisi (kzm. 10.3.1)

10.4. ÇEVRE VE TOPLUM**Ünite Açıklaması**

Bu üniteye sırasıyla afetlerin oluşum nedenleri ve özellikleri, dünyada ve Türkiye'de afetlerin dağılımları ve etkileri, afetlerden korunma yöntemleri konularına yer verilecektir.

Kazanım ve Açıklamaları

10.4.1. Afetlerin oluşum nedenlerini ve özelliklerini açıklar.

Coğrafi problemlerin çözümünde CBS ve diğer mekânsal teknolojilerden yararlanıldığına dair örneklere yer verilir.

10.4.2. Afetlerin dağılımları ile etkilerini ilişkilendirir.

10.4.3. Türkiye'deki afetlerin dağılımları ile etkilerini ilişkilendirir.

10.4.4. Afetlerden korunma yöntemlerini açıklar.

a) Farklı ülkelerde doğal afetlere karşı yapılan uygulamalara yer verilir.

b) Ülkemizde depremler başta olmak üzere, afetlere karşı bilinç oluşturma'nın önemi üzerinde durulur.

c) Afetlerin meydana gelme sürecinde bireylere düşen sorumluluklara değinilir.

Değerler

Sorumluluk (kzm.10.4.4)

Coğrafi Beceriler

Arazide çalışma (kzm. 10.4.3)

Coğrafi gözlem (kzm. 10.4.3)

Coğrafi sorgulama (kzm. 10.4.1, 10.4.2, 10.4.4)

Harita becerisi (kzm. 10.4.1, 10.4.2, 10.4.3)

11. SINIF ÜNİTE, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

11.1. DOĞAL SİSTEMLER

Ünite Açıklaması

Bu üniteye sırasıyla biyoçeşitliliğin oluşumunda ve azalmasında etkili olan faktörler, ekosistemi oluşturan unsurlar, madde döngüleri ve enerji akışı ve su ekosistemleri konularına yer verilecektir.

Kazanım ve Açıklamaları

11.1.1. Biyoçeşitliliğin oluşumu ve azalmasında etkili olan faktörleri açıklar.

Öğrencilerin biyoçeşitliliğin korunması için yapılan çalışmalar hakkında bilgi toplamaları, bireysel ya da grup olarak biyoçeşitliliğin korunması konusunda halkı bilinçlendirmek amacıyla kamu spotu hazırlamaları sağlanır.

11.1.2. Ekosistemi oluşturan unsurları ayırt eder.

11.1.3. Madde döngüleri ve enerji akışını ekosistemin devamlılığı açısından analiz eder.

a) Azot, karbon, su ve besin döngüleri ile enerji akışına yer verilir.

b) İnsan faaliyetlerinin karbon, azot, oksijen ve su döngülerine olan etkileri örneklendirilir.

11.1.4. Su ekosisteminin unsurlarını ve işleyişini açıklar.

a) Su döngüsü ve dünyadaki su varlığının doğal sistemlerin işleyişi üzerindeki etkilerine değinilir.

b) Ramsar Sözleşmesi'ne vurgu yapılır.

c) Türkiye'deki sulak alanların endemik zenginliğinin önemi ve korunmasının gerekliliği üzerinde durulur.

Değerler

Sorumluluk (kzm.11.1.1, 11.1.4), Öz denetim (kzm.11.1.1), doğa sevgisi (kzm.11.1.1), vatanseverlik (kzm.11.1.4)

Coğrafi Beceriler

Arazide çalışma (kzm. 11.1.4)

Coğrafi gözlem (11.1.1)

Coğrafi sorgulama (kzm. 11.1.2, 11.1.3, 11.1.4)

Harita becerisi (kzm. 11.1.1)

Kanıt kullanma (kzm. 11.1.1, 11.1.3)

11.2. BEŞERÎ SİSTEMLER

Ünite Açıklaması

Bu üniteye sırasıyla ülkelerin farklı dönemlerine ait nüfus politikaları ve sonuçları, Türkiye'nin uyguladığı nüfus politikaları ve gerekçeleri, Türkiye'nin nüfus projeksiyonlarına bağlı oluşabilecek senaryolar, şehirlerin fonksiyonel özellikleri ile küresel ve bölgesel etkileri, Türkiye'de fonksiyonel özelliklerine göre şehirler, Türkiye'deki kır yerleşme tipleri; üretim, dağıtım ve tüketimi etkileyen doğal ve beşerî unsurlar; üretim, dağıtım ve tüketim sektörlerinin ekonomiye etkisi, dünyada ve Türkiye'de doğal kaynak- ekonomi ilişkisi, Türkiye'de uygulanan ekonomi politikaları ve ekonominin sektörel dağılımı, Türkiye'de tarım sektörünün özellikleri ve ekonomideki yeri, Türkiye'nin madenleri ve enerji kaynakları, Türkiye'de sanayi sektörünün özellikleri ve ekonomideki konularına yer verilecektir.

Kazanım ve Açıklamaları

11.2.1. Ülkelerin farklı dönemlerde izledikleri nüfus politikaları ve sonuçlarını karşılaştırır.

- a) *Dönemsel olarak nüfus politikalarında farklılık görülen bir ülkenin nüfus politikalarının incelenmesi sağlanır.*
- b) *Günümüzde farklı ülkelerin izlediği nüfus politikaları karşılaştırılır.*

11.2.2. Türkiye'nin nüfus politikalarını gerekçeleri açısından değerlendirir.

TÜİK verilerinden hareketle Türkiye'de nüfus politikalarındaki değişimin grafik, tablo vb. kullanılarak yorumlanması sağlanır.

11.2.3. Türkiye'nin nüfus projeksiyonlarına dayalı senaryolar oluşturur.

Farklı nüfus senaryolarına göre Türkiye'nin nüfus yapısına ilişkin çıkarımlara yer verilir.

11.2.4. Şehirleri fonksiyonel özellikleri açısından karşılaştırır.

- a) *Tarihsel süreçte şehirlerin fonksiyonel özelliklerindeki değişimlerin küresel etkilerine yer verilir.*
- b) *Tarihsel süreçteki başlıca Türk-İslam şehirlerinin (Semerkant, Buhara, Konya vb.) öne çıkan özelliklerine yer verilir.*

11.2.5. Şehirlerin küresel ve bölgesel etkilerini fonksiyonel açıdan yorumlar.

11.2.6. Türkiye'deki şehirleri fonksiyonlarına göre ayırt eder.

Türkiye'den örneklerle "Sakin Şehirler"e yer verilir.

11.2.7. Türkiye'deki kır yerleşme tiplerini ayırt eder.

11.2.8. Doğal unsurları üretim, dağıtım ve tüketim süreçleri üzerindeki etkisi açısından değerlendirir.

11.2.9. Beşerî unsurları üretim, dağıtım ve tüketim süreçleri üzerindeki etkisi açısından değerlendirir.

11.2.10. Üretim, dağıtım ve tüketim sektörleri arasındaki ilişkiyi ekonomiye etkisi açısından değerlendirir.

11.2.11. Doğal kaynaklar ile ekonomi ilişkisini açıklar.

- a) *Doğal kaynaklar sınıflandırılır.*
- b) *Tarihsel süreçte "doğal kaynakların değeri ve kullanımındaki değişim"e farklı bölgelerden örneklerle yer verilir.*

11.2.12. Türkiye'deki doğal kaynaklar ile ekonomi arasındaki ilişkiyi analiz eder.

Türkiye'deki doğal kaynakların ekonomiye yansımalarının, istatistiki veriler ve görsellerden yararlanarak yorumlanması sağlanır.

11.2.13. Türkiye'de uygulanan ekonomi politikalarını mekânsal etkileri açısından değerlendirir.

Cumhuriyet'ten günümüze izlenen ekonomik politikalar içinde mekânsal farklılıkları gidermeye yönelik projeler ve uygulamalar ele alınır.

11.2.14. Türkiye ekonomisinin sektörel dağılımından hareketle ülke ekonomisi hakkında çıkarımlarda bulunur.

Tarihsel süreçte sektörel değişime yer verilir.

11.2.15. Türkiye'de tarım sektörünün özelliklerini açıklar.

a) Tarım, hayvancılık, ormancılık ve balıkçılıkla ilgili temel kavramlara yer verilir.

b) Türkiye'de tarımsal üretimi etkileyen faktörlere yer verilir.

11.2.16. Tarımın Türkiye ekonomisindeki yerini açıklar.

a) Türkiye'de yetiştirilen başlıca tarımsal ürünlerin dağılışına yer verilir.

b) Ülkelerin, tarımsal üretimdeki yeterliğinin önemine yer verilir.

11.2.17. Türkiye'nin madenleri ve enerji kaynaklarının dağılışıını açıklar.

a) Madenlerin ve enerji kaynaklarının başlıca özelliklerine (rezerv, kullanım alanları vb) yer verilir.

b) Madenlerin ve enerji kaynaklarının dağılışıının harita üzerinden gösterilmesi sağlanır.

c) Ülkemizde yaşanan maden kazalarına değinilerek madenlerde alınması gereken iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine yer verilir.

11.2.18. Türkiye'nin maden ve enerji kaynaklarının etkin kullanımını ülke ekonomisine katkısı açısından değerlendirir.

11.2.19. Türkiye'de sanayi sektörünün özelliklerini açıklar.

a) Türkiye'de sanayiye etkileyen faktörlere yer verilir.

b) Türkiye'de sanayi sektörünün dağılışına yer verilir.

11.2.20. Türkiye sanayisini, ülke ekonomisindeki yeri açısından analiz eder.

Savunma sanayi alanındaki gelişmelere de yer verilir.

Coğrafi Beceriler

Arazide çalışma (kzm. 11.2.7)

Coğrafi gözlem (kzm. 11.2.6)

Coğrafi sorgulama (kzm. 11.2.7, 11.2.8, 11.2.9, 11.2.10, 11.2.15, 11.2.18)

Değişim ve sürekliliği algılama (kzm. 11.2.1, 11.2.2, 11.2.4, 11.2.11, 11.2.13)

Harita becerisi (kzm. 11.2.5, 11.2.6, 11.2.16, 11.2.17, 11.2.19)

Kanıt kullanma (kzm. 11.2.6, 11.2.10, 11.2.14)

Tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama (11.2.2, 11.2.3, 11.2.12, 11.2.14, 11.2.16, 11.2.17, 11.2.20)

Zamanı algılama (kzm. 11.2.2, 11.2.3, 11.2.4)

11.3. KÜRESEL ORTAM: BÖLGELER VE ÜLKELER**Ünite Açıklaması**

Bu üniteye sırasıyla dünya üzerinde ilk kültür merkezleri; farklı kültürel bölgelerin yeryüzünde yayılışı; Türk kültürünün yayılış alanları; Türkiye'nin tarih boyunca medeniyetler merkezi olmasının nedenleri; ülkeler ve bölgeler arasındaki ticaretle ham madde, üretim ve pazar alanları; ülkeler arası etkileşimde turizm faaliyetlerinin rolü; sanayileşmiş bir ülkenin sanayileşme süreci; farklı gelişmişlik düzeylerine sahip ülkelerde tarım-ekonomi ilişkisi; bölgesel ve küresel ölçekte örgütler konularına yer verilecektir.

Kazanım ve Açıklamaları

11.3.1. İlk kültür merkezlerinin ortaya çıkışı, yayılışı ve dağılımlarını belirleyen faktörleri açıklar.

11.3.2. Farklı kültürel bölgelerin yeryüzünde yayılışına etki eden faktörleri açıklar.

a) *Kültürü oluşturan unsurlara yer verilir.*

b) *Farklı kültür bölgelerinin dağılım ve yayılış güzergahları (İslam, Çin, Hint, Batı, Doğu, Slav-Rus ve Afrika kültür bölgeleri) dikkate alınarak kültür ile mekân arasındaki ilişkiye yer verilir.*

c) *Kültürel çeşitliliğin önemine değinilerek farklı kültürlerle karşı saygılı olmanın gerekliliği vurgulanır.*

11.3.3. Türk kültürünün yayılış alanlarını bölgesel özellikler açısından analiz eder.

a) *Türk kültürünün doğuşu, gelişimi ve özellikleri mekânla ilişkilendirilerek verilir.*

b) *Türk kültürünü temsil eden başlıca maddi ve manevi unsurlara örnekler üzerinden yer verilir.*

11.3.4. Türkiye'nin tarih boyunca medeniyetler merkezi olmasını konumu açısından değerlendirir.

11.3.5. Ülkeler ve bölgeler arasındaki ticaret ile ham madde, üretim ve pazar alanlarını ilişkilendirir.

Dünya üzerindeki önemli ham madde, üretim ve pazar alanlarının oluşumunda etkili olan faktörler ile bu alanlar arasındaki ilişkiye yer verilir.

11.3.6. Ülkeler arası etkileşimde turizm faaliyetlerinin rolünü açıklar.

11.3.7. Sanayileşmiş bir ülkeyi sanayileşme süreçleri açısından değerlendirir.

11.3.8. Farklı gelişmişlik düzeylerine sahip ülkelerin tarım-ekonomi ilişkisini analiz eder.

11.3.9. Bölgesel ve küresel ölçekteki örgütleri etki alanları açısından değerlendirir.

a) *Bölgesel ve küresel ölçekteki örgütlerin (AB, BDT, BM, D-8, G-20, İİT, KEİK, NATO, OECD, OPEC) amaçları, işlevleri ve etki alanları itibarıyla tanıtılır.*

b) *Türkiye'nin küresel ve bölgesel ölçekteki siyasi, askeri ve ekonomik örgütlerle ilişkisine yer verilir.*

Değerler

Saygı (kzm.11.3.2), Vatanseverlik (kzm.11.3.4)

Coğrafi Beceriler

Coğrafi gözlem (kzm. 11.3.3)
 Coğrafi sorgulama (kzm. 11.3.2, 11.3.5, 11.3.6, 11.3.8, 11.3.9)
 Değişim ve sürekliliği algılama (11.3.7)
 Harita becerisi (kzm. 11.3.1, 11.3.2, 11.3.3, 11.3.4, 11.3.5)

11.4. ÇEVRE VE TOPLUM**Ünite Açıklaması**

Bu üniteye sırasıyla oluşum şekillerine göre çevre sorunları; maden ve enerji kaynakları kullanımının çevre üzerindeki etkileri; yenilenemeyen kaynakların kullanımı; farklı gelişmişliğe sahip ülkelerdeki doğal kaynak kullanımının çevresel sonuçları; arazi kullanımına ilişkin farklı uygulamaların çevre üzerindeki etkisi; çevre sorunlarının oluşum, yayılma süreçleri ve küresel etkileri; doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı konularına yer verilecektir.

Kazanım ve Açıklamaları

11.4.1. Çevre sorunlarını oluşum sebeplerine göre sınıflandırır.

11.4.2. Madenlerin ve enerji kaynaklarının çevre üzerindeki etkilerini örneklerle açıklar.

Madenlerin ve enerji kaynaklarının üretimi, dağıtımı ve tüketimindeki etkilerine yer verilir.

11.4.3. Yenilenemeyen kaynakların kullanımını tükenebilirlik ve alternatif kaynaklar açısından analiz eder.

Yenilenemeyen enerji kaynaklarının kullanımı konusunda bireylere düşen sorumluluklar üzerinde durulur.

11.4.4. Farklı gelişmişliğe sahip ülkelerdeki doğal kaynak kullanımını çevresel etkileri açısından değerlendirir.

a) Doğal kaynakların etkin kullanımında çevre planlamasının önemine değinilir.

b) Türkiye'den örneklere yer verilir.

11.4.5. Arazi kullanımına ilişkin farklı uygulamaları çevre üzerindeki etkileri açısından değerlendirir.

11.4.6. Çevre sorunlarının oluşum ve yayılma süreçlerini küresel etkileri açısından analiz eder.

a) Çevre ve insan sağlığı açısından atıklardan korunma yöntemlerine yer verilir.

b) Teknolojik değişimlerin çevresel sonuçları ve insana etkilerine örnekler üzerinden değinilir.

11.4.7. Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını geri dönüşüm stratejileri açısından değerlendirir.

Değerler

Öz denetim (11.4.7), Sorumluluk (kzm.11.4.3),

Coğrafi Beceriler

Arazide çalışma (11.4.5),
 Coğrafi gözlem (11.4.2, 11.4.4, 11.4.5),
 Coğrafi Sorgulama (11.4.1, 11.4.3),
 Değişim ve sürekliliği algılama (11.4.6, 11.4.7),
 Kanıt kullanma (11.4.4)

12. SINIF ÜNİTE, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

12.1. DOĞAL SİSTEMLER

Ünite Açıklaması

Bu üniteye sırasıyla ekstrem doğa olayları ve etkileri, gelecekte doğal sistemlerde meydana gelebilecek değişimler ve bu değişimlerin canlı yaşamı üzerindeki etkileri konularına yer verilecektir.

Kazanım ve Açıklamaları

12.1.1. Doğa olaylarının ekstrem durumlarını ve etkilerini açıklar.

12.1.2. Doğal sistemlerdeki değişimlerle ilgili geleceğe yönelik çıkarımlarda bulunur.

a) Gelecekte, doğal sistemlerdeki değişimlerin canlı yaşamı üzerindeki olası sonuçlarına vurgu yapılır.

b) Çölleşme ve çölleşmeye karşı alınması gereken önlemler üzerinde durulur.

c) Kyoto Protokolü'ne değinilir.

Değerler

sorumluluk (kzm.12.1.2)

Coğrafi Beceriler

Coğrafi gözlem (kzm. 12.1.1)

Değişim ve sürekliliği algılama (12.1.2)

Kanıt kullanma (12.1.1)

Zamanı algılama (12.1.2)

12.2. BEŞERÎ SİSTEMLER

Ünite Açıklaması

Bu üniteye sırasıyla bir bölgedeki baskın ekonomik faaliyet türünün sosyal ve kültürel hayata olan etkileri; şehirleşme, göç ve sanayileşme olgularının birbirleriyle olan ilişkisi ve toplumsal etkileri; nüfus, yerleşme ve ekonomik faaliyetlerde gelecekte olabilecek değişimler; ülkemizdeki işlevsel bölgeler ve özellikleri; Türkiye'deki bölgesel kalkınma projeleri ve etkileri; hizmet sektörünün Türkiye ekonomisindeki yeri; ulaşım sisteminin gelişiminde etkili olan faktörler; ulaşım ağları ile yerleşme ve ekonomik faaliyetlerin ilişkisi; Türkiye'deki ulaşım sisteminin gelişimi; dünya ticaret merkezleri ve ağlarının küresel ekonomideki yeri; Türkiye'deki ticaret merkezlerinin ticarete konu olan ürünlere ve akış yönlerine etkileri; tarihî ticaret yolları ve Türkiye'nin konumu; Türkiye'nin dış ticareti ve dünya pazarlarındaki yeri; Türkiye'deki doğal ve kültürel sembollerin mekânla ilişkisi, Türkiye'nin turizm potansiyeli ve turizmin Türkiye ekonomisindeki yeri konularına yer verilecektir.

Kazanım ve Açıklamaları

12.2.1. Bir bölgedeki baskın ekonomik faaliyet türünü sosyal ve kültürel hayata etkileri açısından analiz eder.

Tarım, sanayi, hizmet gibi ekonomik faaliyetlerin, sosyal ve kültürel hayata olan etkilerine yer verilir.

12.2.2. Şehirleşme, göç ve sanayileşme ilişkisini toplumsal etkileri açısından yorumlar.

Şehir hayatı içerisinde, birlikte yaşamanın gereği olarak öz denetimin önemi vurgulanır.

12.2.3. Nüfus, yerleşme ve ekonomik faaliyetlerde gelecekte olabilecek değişimlerle ilgili çıkarımlarda bulunur.

Teknolojik değişimler ve doğa ilişkisine ait örneklerden yararlanılarak doğa ve uzayın kullanımına ait değerlendirmelere yer verilir.

12.2.4. Ülkemizdeki işlevsel bölgeleri özelliklerine göre analiz eder.

a) İşlevsel bölgenin tanımına ve hangi kriterlere göre belirlendiğine yer verilir.

b) İşlevsel bölgelerin oluşturulma gerekçelerine yer verilir.

c) Türkiye İstatistik Kurumu, Karayolları Genel Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Orman Genel Müdürlüklerine ait işlevsel bölge örneklerine yer verilir.

12.2.5. Türkiye'deki bölgesel kalkınma projelerini ekonomik, sosyal ve kültürel etkileri açısından değerlendirir.

Kalkınma projelerinin gerekçeleri üzerinde durulur.

12.2.6. Hizmet sektörünün Türkiye'nin ekonomik kalkınmasıyla olan ilişkisini açıklar.

Ulaşım, ticaret ve turizm sektörlerine vurgu yapılır.

12.2.7. Ulaşım sisteminin gelişiminde etkili olan faktörleri açıklar.

12.2.8. Ulaşım ağları ile yerleşme ve ekonomik faaliyetler arasında ilişki kurar.

12.2.9. Türkiye'deki ulaşım sisteminin gelişim sürecini açıklar.

İstatistik veriler ve grafiklerden yararlanarak ulaşım sistemindeki gelişmelerin ülkemiz için önemine vurgu yapılır.

12.2.10. Dünya ticaret merkezleri ve ağlarını küresel ekonomideki yerleri açısından analiz eder.

Avrupa Birliği, Kuzey Amerika Serbest Ticaret Bölgesi, Güney Ortak Pazarı ve Uzak Doğu Ticaret Bölgesi'ne yer verilir.

12.2.11. Türkiye'deki ticaret merkezlerinin ticarete konu olan ürünlere ve akış yönlerine etkilerini açıklar.

Ticaret uygulamalarına yer verilerek e-ticarete siber güvenliğin önemine vurgu yapılır.

12.2.12. Tarihî ticaret yollarını Türkiye'nin konumu açısından değerlendirir.

İpek ve baharat yollarına yer verilir.

12.2.13. Türkiye'nin dış ticaretini ve dünya pazarlarındaki yerini ticarete konu olan ürünler açısından analiz eder.

Ticarete konu olan ürünler ve ticaretin Türkiye ekonomisindeki önemi vurgulanır.

12.2.14. Türkiye'deki doğal ve kültürel sembollerin mekânla ilişkisini açıklar.

a) Türkiye'deki doğal ve kültürel sembollerin mekân algısına olan etkisine yer verilir.

b) Türkiye'nin dünya miras listesinde yer alan doğal varlıklar ile şehirleri sembolize eden doğal ve kültürel değerlere yer verilir.

c) Coğrafi işaret kavramı ve Türkiye'deki örneklerine yer verilir.

12.2.15. Türkiye'nin turizm potansiyelini ve varlıklarını açıklar.

12.2.16. Türkiye'nin turizm politikalarını çevresel, kültürel ve ekonomik etkileri açısından değerlendirir.

12.2.17. Turizmin Türkiye ekonomisindeki yerini değerlendirir.

Türkiye'nin turizmdeki yeri diğer ülkelerle karşılaştırılarak verilir.

Değerler

Dürüstlük (kzm.12.2.11), Öz denetim (kzm.12.2.2), Vatanseverlik (kzm.12.2.14)

Coğrafi Beceriler

Arazide çalışma (12.2.2, 11.2.14)

Coğrafi gözlem (12.2.1, 12.2.2, 11.2.9, 11.2.14)

Coğrafi sorgulama (12.2.4, 12.2.5, 11.2.7, 11.2.8, 11.2.10, 11.2.15, 11.2.16, 11.2.17)

Değişim ve sürekliliği algılama (kzm. 12.2.2, 12.2.3)

Harita becerisi (kzm. 12.2.4, 11.2.10, 12.2.11, 12.2.12, 12.2.13)

Kanıt kullanma (kzm. 12.2.1, 12.2.8)

Tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama (12.2.9, 12.2.11, 12.2.13, 12.2.15, 12.2.16, 12.2.17)

Zamanı Algılama (kzm. 12.2.3, 12.2.7, 12.2.9)

12.3. KÜRESEL ORTAM: BÖLGELER VE ÜLKELER

Ünite Açıklaması

Bu üniteye sırasıyla tarihsel süreçte kıtaların ve okyanusların konumsal önemindeki değişim, ülkelerin konumunun bölgesel ve küresel etkileri, tarihsel süreçte Türkiye'nin jeopolitik konumu, Türkiye'nin içinde yer aldığı jeopolitik bölgeler, Türk kültür bölgeleri ile ülkemiz arasındaki tarihi ve kültürel bağlar, teknolojik gelişmelerin bölgeler ve ülkeler arası kültürel ve ekonomik etkileşimdeki rolü, ülkelerin gelişmişlik seviyelerinin belirlenmesinde etkili olan faktörler, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin sosyal ve ekonomik özellikleri, doğal kaynak potansiyelinin ülkelerin bölgesel ve küresel ilişkilerine olan etkisi, dünyadaki başlıca enerji nakil hatlarının bölge ve ülkelere etkileri, ülkeler arasında sorun oluşturan mekânsal unsurlar ve günümüz çatışma alanları konularına yer verilecektir.

Kazanım ve Açıklamaları

12.3.1. Kıtaların ve okyanusların konumsal önemindeki değişimi örneklerle açıklar.

- a) Tarihsel süreçte kıtaların ve okyanusların konumsal önemini etkileyen faktörlere ve değişimine yer verilir.
- b) Coğrafi keşiflerle birlikte sömürgeciliğe de yer verilir.
- 12.3.2. Ülkelerin konumunun bölgesel ve küresel etkilerini değerlendirir.
- 12.3.3. Tarihsel süreçte Türkiye'nin jeopolitik konumunu değerlendirir.
Kıbrıs'ın, Türkiye'nin jeopolitik konumuna olan etkisine yer verilir.
- 12.3.4. Türkiye'nin içinde yer aldığı jeopolitik bölgelerle olan ilişkisini açıklar.
Ülkemizin bölgesel ve küresel bağlantılar açısından önemli bir ulaşım merkezi olduğu vurgulanır.
- 12.3.5. Türk kültür bölgeleri ile ülkemiz arasındaki tarihî ve kültürel bağları açıklar.
Kültür havzamızı oluşturan Türkistan, Kafkasya, Balkanlar, Ortadoğu ve Kuzey Afrika ile ülkemiz arasındaki tarihî ve kültürel etkileşime yer verilir.
- 12.3.6. Teknolojik gelişmelerin, bölgeler ve ülkeler arası kültürel ve ekonomik etkileşimdeki rolünü açıklar.
- 12.3.7. Ülkelerin gelişmişlik seviyelerinin belirlenmesinde etkili olan faktörleri açıklar.
Ülkelerin gelişiminde inovasyon, girişimcilik ve dijitalleşmenin önemine vurgu yapılır.
- 12.3.8. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomik özelliklerini karşılaştırır.
a) *Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin farklı gelişmişliklerinin nedenleri üzerinde durulur.*
b) *Gayrisafi Millî Hasıla ve İnsani Gelişme Endeksi (İGE) gibi gelişmişlik ölçütlerinden yararlanır.*
- 12.3.9. Ülkelerin bölgesel ve küresel ilişkilerini doğal kaynak potansiyeli açısından değerlendirir.
Doğal kaynaklar üzerinde, küresel güçlerin ekonomik ve siyasi etkilerine de yer verilir.
- 12.3.10. Dünyadaki başlıca enerji nakil hatlarının bölge ve ülkelere etkisini açıklar.
Türkiye'nin enerji koridoru olma özelliğine değinilir.
- 12.3.11. Ülkeler arasında sorun oluşturan mekânsal unsurları günümüz çatışma alanlarıyla ilişkilendirir.
Sınır aşan sular sorunu dünyadan ve Türkiye'den örneklerle ele alınır.

Değerler

Vatanseverlik (kzm.12.3.3), Adalet (kzm.12.3.11)

Coğrafi Beceriler

Coğrafi sorgulama (kzm. 12.3.2, 12.3.3, 12.3.4, 12.3.8, 12.3.9, 12.3.10, 12.3.11)

Değişim ve sürekliliği algılama (kzm. 12.3.1, 12.3.3, 12.3.5, 12.3.11)

Harita becerisi (kzm. 12.3.1, 12.3.2, 12.3.4, 12.3.5, 12.3.9, 12.3.10, 12.3.11)

Kanıt kullanma (kzm. 12.3.6, 12.3.7)

Tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama (kzm. 12.3.8)

Zamanı algılama (kzm. 12.3.6)

12.4. ÇEVRE VE TOPLUM**Ünite Açıklaması**

Bu üniteye sırasıyla doğal çevrenin sınırlılığı, farklı gelişmişlik düzeyine sahip ülkelerin çevre sorunlarının önlenmesine yönelik politika ve uygulamalar, çevresel örgüt ve anlaşmaların çevre yönetimi ve korunmasına etkileri, ortak doğal ve kültürel mirasa yönelik tehditler konularına yer verilecektir.

Kazanım ve Açıklamaları

12.4.1. Doğal çevrenin sınırlılığını açıklar.

a) Beslenme halkası ve taşıma kapasitesi kavramları üzerinde durulur.

b) Sınırlı kaynak, tükenebilirlik, aşırı baskı, çevre sorunu ve doğayla uyumlu kalkınma (sürdürülebilir kalkınma) kavramlarının ilişkilendirilmesi sağlanır.

12.4.2. Farklı gelişmişlik düzeyine sahip ülkelerin çevre sorunlarının önlenmesine yönelik politika ve uygulamalarını karşılaştırır.

Çevre sorunlarının önlenmesinde insana düşen sorumluluğa yer verilir.

12.4.3. Çevresel örgüt ve anlaşmaların çevre yönetimi ve korunmasına etkilerini açıklar.

12.4.4. Ortak doğal ve kültürel mirasa yönelik tehditleri açıklar.

Doğal ve kültürel mirasa yönelik tehditlere karşı duyarlı olmanın önemine vurgu yapılır.

Değerler

Doğa sevgisi (12.4.1), Sorumluluk (kzm.12.4.2)

Coğrafi Beceriler

Coğrafi gözlem (kzm. 12.4.1)

Coğrafi sorgulama (kzm. 12.4.2, 12.4.3)

Harita becerisi (kzm. 12.4.4)

Zamanı algılama (kzm. 12.4.4)

**COĞRAFYA DERSİ 11 VE 12. SINIFLAR
ÖĞRETİM PROGRAMI
2 DERS SAATİ**

11. SINIF ÜNİTE, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

11.1. DOĞAL SİSTEMLER

Ünite Açıklaması

Bu üniteye sırasıyla biyoçeşitliliğin oluşumunda ve azalmasında etkili olan faktörler, madde döngüleri ve enerji akışı konularına yer verilecektir.

Kazanım ve Açıklamaları

11.1.1. Biyoçeşitliliğin oluşumu ve azalmasında etkili olan faktörleri açıklar.

Öğrencilerin biyoçeşitliliğin korunması için yapılan çalışmalar hakkında bilgi toplamaları, bireysel ya da grup olarak biyoçeşitliliğin korunması konusunda halkı bilinçlendirmek amacıyla kamu spotu hazırlamaları sağlanır.

11.1.2. Madde döngüleri ve enerji akışını ekosistemin devamlılığı açısından analiz eder.

a) Azot, karbon, su ve besin döngüleri ile enerji akışına yer verilir.

b) İnsan faaliyetlerinin karbon, azot, oksijen ve su döngülerine olan etkileri örneklendirilir.

Değerler

Sorumluluk (kzm.11.1.1), Öz denetim (kzm.11.1.1), doğa sevgisi (kzm.11.1.1)

Coğrafi Beceriler

Coğrafi gözlem (kzm. 11.1.1)

Coğrafi sorgulama (kzm. 11.1.2)

Harita becerisi (kzm. 11.1.1)

Kanıt kullanma (kzm. 11.1.2)

11.2. BEŞERİ SİSTEMLER

Ünite Açıklaması

Bu üniteye sırasıyla ülkelerin farklı dönemlerine ait nüfus politikaları ve sonuçları; Türkiye'nin nüfus projeksiyonlarına bağlı oluşabilecek senaryolar; şehirlerin fonksiyonel özellikleri ile küresel ve bölgesel etkileri; Türkiye'de fonksiyonel özelliklerine göre şehirler; Türkiye'deki kır yerleşme tipleri; üretim, dağıtım ve tüketim sektörlerinin ekonomiye etkisi; doğal kaynak ekonomi ilişkisi; Türkiye'de uygulanan ekonomi politikaları ve ekonominin sektörel dağılımı, Türkiye'de tarım sektörünün özellikleri ve ekonomideki yeri; Türkiye'nin madenleri ve enerji kaynakları; Türkiye'de sanayi sektörünün özellikleri ve ekonomideki yeri konularına yer verilecektir.

Kazanım ve Açıklamaları

11.2.1. Ülkelerin farklı dönemlerde izledikleri nüfus politikaları ve sonuçlarını karşılaştırır.

a) *Dönemsel olarak nüfus politikalarında farklılık görülen bir ülkenin nüfus politikalarının incelenmesi sağlanır.*

- b) Günümüzde farklı ülkelerin izlediği nüfus politikaları karşılaştırılır.
- 11.2.2. Türkiye'nin nüfus projeksiyonlarına dayalı senaryolar oluşturur.
Farklı nüfus senaryolarına göre Türkiye'nin nüfus yapısına ilişkin çıkarımlara yer verilir.
- 11.2.3. Şehirleri fonksiyonel özellikleri açısından karşılaştırır.
a) Tarihsel süreçte şehirlerin fonksiyonel özelliklerindeki değişimlerin küresel etkilerine yer verilir.
b) Tarihsel süreçteki başlıca Türk-İslam şehirlerinin (Semerkant, Buhara, Konya vb.) öne çıkan özelliklerine yer verilir.
- 11.2.4. Şehirlerin küresel ve bölgesel etkilerini fonksiyonel açıdan yorumlar.
- 11.2.5. Türkiye'deki şehirleri fonksiyonlarına göre ayırt eder.
Türkiye'den örneklerle "Sakin Şehirler"e yer verilir.
- 11.2.6. Türkiye'deki kır yerleşme tiplerini ayırt eder.
- 11.2.7. Üretim, dağıtım ve tüketim sektörleri arasındaki ilişkiyi ekonomiye etkisi açısından değerlendirir.
- 11.2.8. Doğal kaynaklar ile ekonomi ilişkisini açıklar.
a) Doğal kaynaklar sınıflandırılır.
b) Tarihsel süreçte doğal kaynakların değeri ve kullanımındaki değişime farklı bölgelerden örneklerle yer verilir.
- 11.2.9. Türkiye'de uygulanan ekonomi politikalarını mekânsal etkileri açısından değerlendirir.
Cumhuriyet'ten günümüze izlenen ekonomik politikalar içinde mekânsal farklılıkları gidermeye yönelik projeler ve uygulamalar ele alınır.
- 11.2.10. Türkiye ekonomisinin sektörel dağılımından hareketle ülke ekonomisi hakkında çıkarımlarda bulunur.
Tarihsel süreçte sektörel değişime yer verilir.
- 11.2.11. Türkiye'de tarım sektörünün özelliklerini açıklar.
a) Tarım, hayvancılık, ormancılık ve balıkçılıkla ilgili temel kavramlara yer verilir.
b) Türkiye'de tarımsal üretimi etkileyen faktörlere yer verilir.
- 11.2.12. Tarımın Türkiye ekonomisindeki yerini açıklar.
a) Türkiye'de yetiştirilen başlıca tarımsal ürünlerin dağılımına yer verilir.
b) Ülkelerin, tarımsal üretimdeki yeterliğinin önemine yer verilir.
- 11.2.13. Türkiye'nin madenleri ve enerji kaynaklarının dağılımını açıklar.
a) Madenlerin ve enerji kaynaklarının başlıca özelliklerine (rezerv, kullanım alanları vb) yer verilir.
b) Madenlerin ve enerji kaynaklarının dağılımının harita üzerinden gösterilmesi sağlanır.
c) Ülkemizde yaşanan maden kazalarına değinilerek madenlerde alınması gereken iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine yer verilir.

11.2.14. Türkiye'de sanayi sektörünün özelliklerini açıklar.

- a) Türkiye'de sanayiye etkileyen faktörlere yer verilir.
- b) Türkiye'de sanayi sektörünün dağılışına yer verilir.

11.2.15. Türkiye sanayisini ülke ekonomisindeki yeri açısından analiz eder.

Savunma sanayi alanındaki gelişmelere de yer verilir.

Coğrafi Beceriler

Arazide çalışma (kzm. 11.2.6)

Coğrafi gözlem (kzm. 11.2.5)

Coğrafi sorgulama (kzm. 11.2.6, 11.2.7, 11.2.11, 11.2.15)

Değişim ve sürekliliği algılama (kzm. 11.2.1, 11.2.3, 11.2.4, 11.2.8, 11.2.9)

Harita becerisi (kzm. 11.2.4, 11.2.5, 11.2.12, 11.2.13, 11.2.14)

Kanıt kullanma (kzm. 11.2.5, 11.2.7, 11.2.10)

Tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama (kzm. 11.2.2, 11.2.10, 11.2.12, 11.2.13, 11.2.15)

Zamanı algılama (11.2.2, 11.2.3)

11.3. KÜRESEL ORTAM: BÖLGELER VE ÜLKELER

Ünite Açıklaması

Bu üniteye sırasıyla dünya üzerinde ilk kültür merkezleri; farklı kültürel bölgelerin yeryüzünde yayılışı; Türk kültürünün yayılış alanları; Türkiye'nin tarih boyunca medeniyetler merkezi olmasının nedenleri; ülkeler arası etkileşimde turizm faaliyetlerinin rolü; farklı gelişmişlik düzeylerine sahip ülkelerde tarım-ekonomi ilişkisi; bölgesel ve küresel ölçekte örgütler konularına yer verilecektir.

Kazanım ve Açıklamaları

11.3.1. İlk kültür merkezlerinin ortaya çıkışı, yayılışı ve dağılışlarını belirleyen faktörleri açıklar.

11.3.2. Farklı kültürel bölgelerin yeryüzünde yayılışına etki eden faktörleri açıklar.

- a) Kültürü oluşturan unsurlara yer verilir.
- b) Farklı kültür bölgelerinin dağılış ve yayılış güzergâhları (İslam, Çin, Hint, Batı, Doğu, Slav-Rus ve Afrika kültür bölgeleri) dikkate alınarak kültür ile mekân arasındaki ilişkiye yer verilir.
- c) Kültürel çeşitliliğin önemine değinilerek farklı kültürlerle karşı saygılı olmanın gerekliliği vurgulanır.

11.3.3. Türk kültürünün yayılış alanlarını bölgesel özellikler açısından analiz eder.

- a) Türk kültürünün doğuşu, gelişimi ve özellikleri mekânla ilişkilendirilerek verilir.
- b) Türk kültürünü temsil eden başlıca maddi ve manevi unsurlara örnekler üzerinden yer verilir.

11.3.4. Türkiye'nin tarih boyunca medeniyetler merkezi olmasını konumu açısından değerlendirir.

11.3.5. Ülkeler arası etkileşimde turizm faaliyetlerinin rolünü açıklar.

11.3.6. Farklı gelişmişlik düzeylerine sahip ülkelerin tarım-ekonomi ilişkisini analiz eder.

11.3.7. Bölgesel ve küresel ölçekteki örgütleri etki alanları açısından değerlendirir.

a) Bölgesel ve küresel ölçekteki örgütlerin (AB, BDT, BM, D-8, G-20, İİT, KEİK, NATO, OECD, OPEC) amaçları, işlevleri ve etki alanlarına değinilir.

b) Türkiye'nin küresel ve bölgesel ölçekteki siyasi, askerî ve ekonomik örgütlerle ilişkisine yer verilir.

Değerler

Saygı (kzm.11.3.2, Vatanseverlik (kzm.11.3.4)

Coğrafi Beceriler

Coğrafi gözlem (kzm. 11.3.3)

Coğrafi sorgulama (kzm. 11.3.2, 11.3.5, 11.3.6, 11.3.7)

Değişim ve sürekliliği algılama (kzm. 11.3.1, 11.3.4)

Harita becerisi (kzm. 11.3.1, 11.3.2, 11.3.3, 11.3.4)

11.4. ÇEVRE VE TOPLUM

Ünite Açıklaması

Bu üniteye sırasıyla oluşum şekillerine göre çevre sorunları; yenilenemeyen kaynakların kullanımı; farklı gelişmişliğe sahip ülkelerdeki doğal kaynak kullanımının çevresel sonuçları; çevre sorunlarının oluşum, yayılma süreçleri ve küresel etkileri; doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı konularına yer verilecektir.

Kazanım ve Açıklamaları

11.4.1. Çevre sorunlarını, oluşum sebeplerine göre sınıflandırır.

11.4.2. Yenilenemeyen kaynakların kullanımını tükenebilirlik ve alternatif kaynaklar açısından analiz eder.

Yenilenemeyen enerji kaynaklarının kullanımı konusunda bireylere düşen sorumluluklar üzerinde durulur.

11.4.3. Farklı gelişmişliğe sahip ülkelerdeki doğal kaynak kullanımını çevresel etkileri açısından değerlendirir.

a) *Doğal kaynakların etkin kullanımında çevre planlamasının önemine değinilir.*

b) *Türkiye'den örneklere yer verilir.*

11.4.4. Çevre sorunlarının oluşum ve yayılma süreçlerini küresel etkileri açısından analiz eder.

a) *Çevre ve insan sağlığı açısından atıklardan korunma yöntemlerine yer verilir.*

b) *Teknolojik değişimlerin çevresel sonuçları ve insana etkilerine örnekler üzerinden değinilir.*

11.4.5. Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını geri dönüşüm stratejileri açısından değerlendirir.

Değerler

Sorumluluk (kzm.11.4.2), Öz denetim (11.4.5)

Coğrafi Beceriler

Coğrafi gözlem (kzm. 11.4.3)

Coğrafi sorgulama (kzm. 11.4.1, 11.4.2)

Değişim ve sürekliliği algılama (kzm. 11.4.4, 11.4.5)

Kanıt kullanma (kzm. 11.4.3)

12. SINIF ÜNİTE, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

12.1. DOĞAL SİSTEMLER

Ünite Açıklaması

Bu ünite de ekstrem doğa olayları ve etkilerine yer verilecektir.

Kazanım ve Açıklamaları

12.1.1. Doğa olaylarının ekstrem durumlarını ve etkilerini açıklar.

Coğrafi Beceriler

Coğrafi gözlem (kzm. 12.1.1)

Kanıt kullanma (kzm. 12.1.1)

12.2. BEŞERİ SİSTEMLER

Ünite Açıklaması

Bu ünite de şehirleşme, göç ve sanayileşme olgularının birbirleriyle olan ilişkisi ve toplumsal etkileri; ülkemizdeki işlevsel bölgeler ve özellikleri; Türkiye'deki bölgesel kalkınma projeleri ve etkileri; hizmet sektörünün Türkiye ekonomisindeki yeri; ulaşım sisteminin gelişiminde etkili olan faktörler; Türkiye'deki ulaşım sisteminin gelişimi; dünya ticaret merkezleri ve ağlarının küresel ekonomideki yeri; Türkiye'deki ticaret merkezlerinin ticarete konu olan ürünlere ve akış yönlerine etkileri; tarihî ticaret yolları ve Türkiye'nin konumu; Türkiye'nin dış ticareti ve dünya pazarlarındaki yeri; Türkiye'deki doğal ve kültürel sembollerin mekânla ilişkisi; Türkiye'nin turizm potansiyeli konularına yer verilecektir.

Kazanım ve Açıklamaları

12.2.1. Şehirleşme, göç ve sanayileşme ilişkisini toplumsal etkileri açısından yorumlar.

Şehir hayatı içerisinde birlikte yaşamamanın gereği olarak öz denetimin önemi vurgulanır.

12.2.2. Ülkemizdeki işlevsel bölgeleri özelliklerine göre analiz eder.

a) İşlevsel bölgenin tanımına ve hangi kriterlere göre belirlendiğine yer verilir.

b) İşlevsel bölgelerin oluşturulma gerekçelerine yer verilir.

c) Türkiye İstatistik Kurumu, Karayolları Genel Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Müdürlüğü, Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Orman Genel Müdürlüklerine ait işlevsel bölge örneklerine yer verilir.

12.2.3. Türkiye'deki bölgesel kalkınma projelerini ekonomik, sosyal ve kültürel etkileri açısından değerlendirir.

Kalkınma projelerinin gerekçeleri üzerinde durulur.

12.2.4. Hizmet sektörünün Türkiye'nin ekonomik kalkınmasıyla olan ilişkisini açıklar.

Ulaşım, ticaret ve turizm sektörlerine vurgu yapılır.

12.2.5. Ulaşım sisteminin gelişiminde etkili olan faktörleri açıklar.

12.2.6. Türkiye'deki ulaşım sisteminin gelişim sürecini açıklar.

İstatistiki veriler ve grafiklerden yararlanarak ulaşım sistemindeki gelişmelerin ülkemiz için önemine vurgu yapılır.

12.2.7. Dünya ticaret merkezleri ve ağlarını küresel ekonomideki yerleri açısından analiz eder.

Avrupa Birliği, Kuzey Amerika Serbest Ticaret Bölgesi, Güney Ortak Pazarı ve Uzak Doğu Ticaret Bölgesi'ne yer verilir.

12.2.8. Türkiye'deki ticaret merkezlerinin ticarete konu olan ürünlere ve akış yönlerine etkilerini açıklar.

Ticaret uygulamalarına yer verilerek e-ticarette siber güvenliğin önemine vurgu yapılır.

12.2.9. Tarihî ticaret yollarını Türkiye'nin konumu açısından değerlendirir.

İpek ve baharat yollarına yer verilir.

12.2.10. Türkiye'nin dış ticaretini ve dünya pazarlarındaki yerini ticarete konu olan ürünler açısından analiz eder.

Ticarete konu olan ürünlerin ve ticaretin Türkiye ekonomisindeki önemi vurgulanır.

12.2.11. Türkiye'deki doğal ve kültürel sembollerin mekânla ilişkisini açıklar.

a) Türkiye'deki doğal ve kültürel sembollerin mekân algısına olan etkisine yer verilir.

b) Türkiye'nin dünya miras listesinde yer alan doğal varlıklar ile şehirleri sembolize eden doğal ve kültürel değerlere yer verilir.

c) Coğrafi işaret kavramı ve Türkiye'deki örneklerine yer verilir.

12.2.12. Türkiye'nin turizm potansiyelini ve varlıklarını açıklar.

Değerler

Dürüstlük (kzm.12.2.8), Öz denetim (kzm.12.2.1), vatanseverlik (kzm.12.2.11)

Coğrafi Beceriler

Arazide çalışma (kzm. 12.2.1, 12.2.11)

Coğrafi gözlem (kzm. 12.2.1, 12.2.6, 12.2.11)

Coğrafi sorgulama (kzm. 12.2.2, 12.2.3, 12.2.5, 12.2.7, 12.2.12)

Değişim ve sürekliliği algılama (kzm. 12.2.1)

Harita becerisi (kzm. 12.2.2, 12.2.7, 12.2.8, 12.2.9, 12.2.10)

Kanıt kullanma (kzm. 12.2.3)

Tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama (12.2.4, 12.2.8, 12.2.10, 12.2.12)

Zamanı algılama (kzm. 12.2.5, 12.2.6)

12.3. KÜRESEL ORTAM: BÖLGELER VE ÜLKELER**Ünite Açıklaması**

Bu üniteye sırasıyla tarihsel süreçte kıtaların ve okyanusların konumsal önemindeki değişim, ülkelerin konumunun bölgesel ve küresel etkileri, tarihsel süreçte Türkiye'nin jeopolitik konumu, Türk kültür bölgeleri ile ülkemiz arasındaki tarihî ve kültürel bağlar, ülkelerin gelişmişlik seviyelerinin belirlenmesinde etkili olan faktörler, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin sosyal ve ekonomik özellikleri, doğal kaynak potansiyelinin ülkelerin bölgesel ve küresel ilişkilerine olan etkisi, dünyadaki başlıca enerji nakil hatlarının bölge ve ülkelere etkileri, ülkeler arasında sorun oluşturan mekânsal unsurlar ve günümüz çatışma alanları konularına yer verilecektir.

Kazanım ve Açıklamaları

12.3.1. Kıtaların ve okyanusların konumsal önemindeki değişimi örneklerle açıklar.

Tarihsel süreçte kıtaların ve okyanusların konumsal önemini etkileyen faktörlere ve değişimine yer verilir.

12.3.2. Ülkelerin konumunun bölgesel ve küresel etkilerini değerlendirir.

12.3.3. Tarihsel süreçte Türkiye'nin jeopolitik konumunu değerlendirir.

Boğazlar ve Kıbrıs'ın, Türkiye'nin jeopolitik konumuna olan etkisi vurgulanır.

12.3.4. Türk kültür bölgeleri ile ülkemiz arasındaki tarihî ve kültürel bağları açıklar.

Kültür havzamızı oluşturan Türkistan, Kafkasya, Balkanlar, Ortadoğu ve Kuzey Afrika ile ülkemiz arasındaki tarihî ve kültürel etkileşime yer verilir.

12.3.5. Ülkelerin gelişmişlik seviyelerinin belirlenmesinde etkili olan faktörleri açıklar.

Ülkelerin gelişiminde inovasyon, girişimcilik ve dijitalleşmenin önemine vurgu yapılır.

12.3.6. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomik özelliklerini karşılaştırır.

a) Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin farklı gelişmişliklerinin nedenleri üzerinde durulur.

b) Gayrisafi Millî Hasıla ve İnsani Gelişme Endeksi (İGE) gibi gelişmişlik ölçütlerinden yararlanır.

12.3.7. Ülkelerin bölgesel ve küresel ilişkilerini doğal kaynak potansiyeli açısından değerlendirir.

Doğal kaynaklar üzerinde, küresel güçlerin ekonomik ve siyasi etkilerine de yer verilir.

12.3.8. Dünyadaki başlıca enerji nakil hatlarının bölge ve ülkelere etkisini açıklar.

Türkiye'nin enerji koridoru olma özelliğine değinilir.

12.3.9. Ülkeler arasında sorun oluşturan mekânsal unsurları günümüz çatışma alanlarıyla ilişkilendirir.

Sınır aşan sular sorunu dünyadan ve Türkiye'den örneklerle ele alınır.

Değerler

Vatanseverlik (kzm.12.3.3) , Adalet (kzm.12.3.9)

Coğrafi Beceriler

Coğrafi sorgulama (kzm. 12.3.2, 12.3.3, 12.3.6, 12.3.7, 12.3.8, 12.3.9)

Değişim ve sürekliliği algılama (12.3.1, 12.3.3, 12.3.4, 12.3.9)

Harita becerisi (kzm. 12.3.1, 12.3.2, 12.3.7, 12.3.8, 12.3.9)

Kanıt kullanma (kzm. 12.3.5)

Tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama (kzm. 12.3.6)

12.4. ÇEVRE VE TOPLUM**Ünite Açıklaması**

Bu üniteye sırasıyla farklı gelişmişlik düzeyine sahip ülkelerin çevre sorunlarının önlenmesine yönelik politika ve uygulamalar, çevresel örgüt ve anlaşmaların çevre yönetimi ve korunmasına etkileri konularına yer verilecektir.

Kazanım ve Açıklamaları

12.4.1. Farklı gelişmişlik düzeyine sahip ülkelerin çevre sorunlarının önlenmesine yönelik politika ve uygulamalarını karşılaştırır.

Çevre sorunlarının önlenmesinde insana düşen sorumluluğa yer verilir.

12.4.2. Çevresel örgüt ve anlaşmaların çevre yönetimi ve korunmasına etkilerini açıklar.

Değerler

Sorumluluk (kzm.12.4.1)

Coğrafi Beceriler

Coğrafi sorgulama (kzm. 12.4.1, 12.4.2)

